

De Wet Taaleis, valkuil of redding?

Een onderzoek naar de ervaringen van medewerkers en ketenpartners van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede bij de uitvoering van de Wet Taaleis, in het kader van de begeleiding van een bijstandsgerechtigde met een taalachterstand.

Onderdeel: onderzoeksrapport

Hogeschool Leiden

Opleiding HBO-SJD

Naam: Bianca Duivenvoorden
Studentnummer: 1092076
Klas: SJD4

Begeleidende docenten
dhr. E. Mudde, mw. V. Kuik

Opdrachtgever: Gemeente Heemstede, Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken

Titelpagina

Verslag

Titel Wet Taaleis: valkuil of redding?

Ondertitel Een onderzoek naar de ervaringen van medewerkers en ketenpartners van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken bij de uitvoering van de Wet Taaleis, in het kader van de begeleiding van een bijstandsgerechtigde met een taalachterstand.

Student

Auteur Bianca Duivenvoorden

Studentnummer s1092076

Emailadres s1092076@student.hsleiden.nl

Opdrachtgever

Naam opdrachtgever Gemeente Heemstede

Adres Raadhuisplein 1
2101 HA Heemstede

Afdeling Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken (IASZ)

Afstudeerbegeleider mw. M. Ettema

Onderwijsinstelling

Naam school Hogeschool Leiden

Adres Zernikedreef 11
2333 CK Leiden

Opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening

Afstudeerbegeleider mw. V. Kuik
dhr. E. Mudde

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt mijn scriptie “Wet Taaleis, valkuil of redding?” Het onderzoek voor deze scriptie is uitgevoerd binnen de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken, onderdeel van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede. Deze scriptie is geschreven in het kader van het afstuderen aan de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening aan de Hogeschool Leiden. Deze scriptie is geschreven in opdracht van de afdeling Werk en Inkomen van de IASZ. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van januari tot en met juli 2018.

Graag wil ik de gemeente Heemstede, afdeling IASZ, bedanken voor de flexibiliteit en de ruimte die mij is gegeven om het onderzoek uit te voeren. Ik wil graag dhr. Bouman en mw. Ettema bedanken voor de ondersteuning en het meedenken gedurende het onderzoek. Tevens wil ik de consultants en ketenpartners bedanken voor hun deelname aan het onderzoek. Zonder hun medewerking zou dit onderzoeksrapport niet tot stand zijn gekomen. Tot slot wil ik dhr. Mudde en mw. Kuik, afstudeerbegeleiders van de Hogeschool Leiden, bedanken voor de hulp en persoonlijke begeleiding.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Bianca Duivenvoorden

Hillegom, 25 juni 2018

Samenvatting

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Taaleis (hierna: Taaleis, uitgezonderd in hoofdstuk- en paragraaftitels) van kracht. Met de inwerkingtreding van de Taaleis is er een nieuw artikel toegevoegd aan de Participatiewet, artikel 18b. De Taaleis vereist dat een bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst, met de gedachte dat individuen sneller werk vinden als zij over voldoende vaardigheden in de Nederlandse taal beschikken. Gemeenten moeten de bijstandsgerechtigde korten op de bijstandsuitkering als deze niet aan de Taaleis voldoet, behalve als hij¹ zich voldoende inspant om de Nederlandse taal te leren. Een goede beheersing van de Nederlandse taal is een vereiste om een zo goed mogelijk bijdrage te kunnen leveren aan de Nederlandse arbeidsmarkt. De Nederlandse regering heeft om die reden aangegeven dat de beheersing van de Nederlandse taal op minimaal het basisniveau, referentieniveau 1F, benodigd is om mee te kunnen doen op de arbeidsmarkt. Dit basisniveau betekent dat iemand korte, eenvoudige teksten kan lezen, schrijven en spreken. Een persoon die een bijstandsuitkering aanvraagt bij de gemeente, moet kunnen aantonen dat hij de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst, door bijvoorbeeld acht jaar Nederlandstalig onderwijs te hebben gevolgd of het inburgeringsexamen te hebben behaald. Wanneer een bijstandsgerechtigde niet over het gewenste taalniveau beschikt, dient er een taaltoets afgelegd te worden. Wie de taaltoets niet behaalt en geen inspanning verricht om het taalniveau te verhogen, zal gekort worden op de bijstandsuitkering. De mogelijke maatregel bestaat uit twintig procent minder uitkering voor een half jaar en veertig procent minder uitkering voor het volgende half jaar. Na 12 maanden zal de verlaging honderd procent van de bijstandsuitkering bedragen.

De Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede (hierna: IASZ) is met ingang van 1 januari 2016 belast met de uitvoering van de Taaleis. Het doel van dit onderzoek is om de uitvoering van de Taaleis in kaart te brengen, in kaart te brengen wat de IASZ kan doen om de uitvoering van de Taaleis te verbeteren en in kaart te brengen hoe ketenpartners omgaan met de begeleiding van mensen met een taalachterstand. Om dit te kunnen onderzoeken is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Hoe ervaren medewerkers en ketenpartners van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken de begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand, in het kader van het uitvoeren en het handhaven van de Wet Taaleis Participatiewet?”

Uit verschillende wetenschappelijke onderzoeken kan worden geconcludeerd, dat de beheersing van de Nederlandse taal valt onder de basisvaardigheden. Daarnaast hebben de onderzoeken aangetoond dat het leervermogen door stress, drukte en geldproblemen negatief kan worden beïnvloed. Re-integratietrajecten kunnen als effectief worden ervaren, deze verhogen de doorstroom naar werk.

¹ Omwille van de leesbaarheid is steeds 'hij' gebruikt in het onderzoek. Waar 'hij' staat kan uiteraard ook 'zij' worden gelezen.

Door de inwerkingtreding van de Taaleis kunnen consultants maatregelen opleggen. Uit onderzoek blijkt dat deze maatregelen positieve en negatieve invloeden hebben op de doorstroom naar werk. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn er interne documenten van de IASZ doorgenomen om inzicht te verkrijgen in de uitvoering van de Taaleis en het aantal bijstandsgerechtigden dat tot de doelgroep van de Taaleis behoort. De IASZ heeft op het moment van schrijven 185 personen in het klantenbestand, welke niet voldoen aan de vereisten zoals gesteld in de Taaleis. De IASZ heeft in een aantal gevallen bijstandsgerechtigden verplicht om een taaltoets af te leggen, tot op heden is er nog geen enkele bijstandsuitkering verlaagd.

Om in kaart te brengen hoe de IASZ de uitvoering van de Taaleis kan verbeteren, zijn er meerdere medewerkers van de IASZ geïnterviewd. Uit deze interviews zijn een aantal knelpunten naar voren gekomen:

- de Taaleis wordt te weinig onder de aandacht gebracht bij de bijstandsklant;
- de bijstandsgerechtigde is niet voldoende ingelicht over de betekenis van de Taaleis;
- het doel van de Taaleis is soms onduidelijk voor de bijstandsgerechtigde;
- het uitvoeren van de Taaleis is in sommige gevallen overbodig.

Om in kaart te brengen hoe de ketenpartners omgaan met de begeleiding van een bijstandsgerechtigde met een taalachterstand, zijn er meerdere ketenpartners geïnterviewd. Uit de interviews is gebleken dat de begeleiding van een persoon met een taalachterstand moeilijk is, maar niet als onmogelijk wordt beschouwd. Het aanleren van de Nederlandse taal kost extra begeleiding en voldoende geduld. Daarnaast dient het oefenen van de Nederlandse taal voornamelijk in de praktijk te gebeuren: niet leren uit boeken maar bijvoorbeeld het spreken van de Nederlandse taal op straat en het lezen van verkeersborden. Voor het begeleiden van bijstandsgerechtigden die de Nederlandse taal niet spreken, kunnen er door professionals meerdere “hulptools” worden ingezet. Bij hulptools kan worden gedacht aan het inschakelen van de tolkentelefoon, waardoor de communicatie kan worden verbeterd.

Op basis van bovenstaande uitkomsten zijn aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever. De aanbevelingen zijn erop gericht, om de uitvoering van de Taaleis in de toekomst zo optimaal mogelijk te laten verlopen. De eerste aanbeveling richt zich op het behouden van de huidige situatie van de uitvoering van de Taaleis in de praktijk. Uit de interviews met de medewerkers is gebleken, dat zij allen van mening zijn dat de IASZ de Taaleis momenteel in voldoende mate uitvoert. Daarnaast is uit het dossieronderzoek gebleken dat in 2017 het taalniveau van alle bijstandsgerechtigden, welke een bijstandsuitkering hebben ontvangen vanuit de IASZ, is getoetst. De overige aanbevelingen richten zich op de verbetering van de uitvoering van de Taaleis:

- monitor de werkzaamheden rondom de Taaleis;
- focus tijdens de begeleiding van de bijstandsgerechtigde op maatwerk;
- maak de consultants bekender met de mogelijkheden rondom de Taaleis;
- pas de voorlichting aan aan het niveau van de bijstandsgerechtigde.

Inhoudsopgave

Afkortingenlijst.....	8
Begrippenlijst.....	9
Hoofdstuk 1. Inleiding	
1.1. Introductie opdrachtgever.....	11
1.2. Probleemanalyse.....	11
1.3. Doelstelling.....	14
1.4. Vraagstelling.....	14
1.5. Leeswijzer.....	15
Hoofdstuk 2. Onderzoeksmethoden	
2.1. Methoden van onderzoek.....	15
2.2. Kwaliteitsbewaking.....	17
2.3. Analyseren gegevens.....	17
Hoofdstuk 3. Theoretisch kader	
3.1. Juridisch kader.....	18
3.1.1. De Grondwet.....	18
3.1.2. Sociaal zekerheidsrecht.....	18
3.1.3. De Participatiewet.....	18
3.1.4. De Wet Taaleis.....	19
3.1.5. De Wet Inburgering.....	19
3.1.6. Verschillen en overeenkomsten tussen de Taaleis en Wet Inburgering.....	19
3.1.7. Gemeentelijk beleid.....	20
3.2. Maatschappelijk kader.....	20
3.2.1. De Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken.....	20
3.2.2. Burgers met een kwetsbare positie.....	21
3.2.3. Laaggeletterdheid.....	22
Hoofdstuk 4. De invoering van het nieuwe beleid: de Wet Taaleis	
4.1. De invoering van het nieuwe beleid.....	23
4.2. Participeren in de samenleving.....	23
4.3. Het belang van het ontwikkelen van de Nederlandse taal d.m.v. taaltrajecten.....	24
4.4. Wat voor effect heeft het opleggen van maatregelen?.....	25
4.5. Deelconclusie.....	26
Hoofdstuk 5. De uitvoering van de Wet Taaleis	
5.1. De uitvoering van de Taaleis in de praktijk.....	27
5.1.1. Het taalniveau en de doelgroep.....	27
5.1.2. De taaltoets en taaltrajecten.....	28
5.1.3. Vrijstelling.....	28
5.1.4. Verlagingsmaatregelen.....	29
5.1.5. De voortgang van het leertraject.....	31

5.2. Dossieronderzoek.....	31
5.2.1. Gegevensverzameling.....	31
5.3. Uitkomsten.....	32
5.4. Deelconclusie.....	34
Hoofdstuk 6. Ervaringen met de uitvoering van de Wet Taaleis	
6.1. Interviews medewerkers IASZ.....	35
6.1.1. Selectie en gegevens respondenten.....	35
6.2. Uitkomsten interviews.....	35
6.2.1. Uitkomsten interviews consultants.....	35
6.2.2. Uitkomsten interview beleidsmedewerker.....	40
6.3. Deelconclusie.....	42
Hoofdstuk 7. De begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand	
7.1. Selectie respondenten.....	43
7.2. Uitkomsten interviews.....	43
7.3. Deelconclusie.....	47
Hoofdstuk 8 Conclusie en aanbevelingen	
8.1. Conclusie.....	47
8.2. Aanbevelingen.....	50
8.3. Kritische reflectie.....	52
Literatuurlijst.....	54

Afkortingenlijst

Awb	Algemene wet bestuursrecht
Bsn	Burgerservicenummer
Bw	Burgerlijk wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CRvB	Centrale Raad van Beroep
Fte	Fulltime-equivalent
IASZ	Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken
NAW-gegevens	Naam, adres en woonplaats
Nibud	Instituut voor Budgetvoorlichting
NOS	Nederlandse Omroep Stichting
PIAAC	The Programme for the International Assessment of Adult Competencies
Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wwb	Wet werk en bijstand

Begrippenlijst

Analfabeet	Iemand die niet kan lezen en schrijven.
Bijstandsgerechtigde	Iemand die krachtens de Participatiewet recht heeft op een bijstandsuitkering.
Centraal Bureau voor de Statistiek	Het Centraal Bureau voor de Statistiek is in Nederland de instantie waar de verzameling, bewerking en publicatie van de statistieken ten behoeve van overheid, wetenschap en bedrijfsleven zijn gecentraliseerd.
Centrumgemeente	Een gemeente die door middel van een samenwerkingsverband een bepaalde functie uitvoert voor omliggende gemeenten. De centrumgemeente van de IASZ is de gemeente Haarlem.
CiVision	Backofficesysteem van de IASZ.
Consulenten Werk en Inkomen	De consulenten Werk en Inkomen zijn werkzaam voor de IASZ. De consulenten zijn belast met de uitvoering van de Participatiewet en de begeleiding van de bijstandsgerechtigden.
Divosa	Divosa is de vereniging van leidinggevenden in het sociaal domein
Financiële zelfredzaamheid	In staat zijn om weloverwogen keuzes te maken, zodat er een balans ontstaat tussen zelfredzaamheid, inkomsten en uitgaven.
Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken	De IASZ is een samenwerkingsverband tussen de afdelingen Sociale zaken van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede.
IASZ-gemeenten	Gemeente Bloemendaal, gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en gemeente Heemstede.
Niet bestaande-klanten	Klanten die geen uitkering levensonderhoud ontvangen van de IASZ.
Nibud	Het Nibud is een onafhankelijke stichting die informeert en adviseert over de financiën van huishoudens.
Nederlandse Omroep Stichting	De Nederlandse Omroep Stichting is een in de Mediawet vastgelegde publieke omroep, die tot taak heeft het media-aanbod voor de landelijke publieke mediadienst te verzorgen op het gebied van nieuws, sport en evenementen, dat zich bij uitstek leent voor gezamenlijke verzorging.

Participatiewet	De Participatiewet is in werking getreden met ingang van 1 januari 2015 en is in plaats gekomen van de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een groot gedeelte van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). De Participatiewet bevat de regels omtrent de bijstandsuitkering.
SEO Economisch Onderzoek	SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast economisch onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven.
Sociaal en Cultureel Planbureau	Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een interdepartementaal, wetenschappelijk instituut, dat sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht.
Statushouders	Vluchtelingen met een verblijfsvergunning.
Stichting Lezen en Schrijven	Stichting Lezen & Schrijven is een stichting die zich inzet om laaggeletterdheid te verminderen.
Stimulanz	Stimulanz is een onafhankelijke kennis- en adviespartner van gemeenten op het gebied van het sociaal domein.
Topic	Een ander woord voor onderwerp.
Topiclist	Een lijst met onderwerpen en vragen die als leidraad en geheugensteun dient voor de onderzoeker tijdens interviews.
Vluchteling	Een persoon die zijn woongebied is ontvlucht uit vrees voor geweld of zijn leven.
Zittend klantenbestand	Personen die reeds een bijstandsuitkering ontvangen.

Hoofdstuk 1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal een korte introductie worden gegeven van de opdrachtgever. Ten tweede zal de probleemstelling in kaart worden gebracht, met de aanleiding van dit onderzoek. Daarna komen de doelstelling en vraagstelling van dit onderzoek aan bod. Tot slot zal de leeswijzer de structuur van dit onderzoek toelichten.

1.1. Introductie opdrachtgever

Dit onderzoek zal plaatsvinden bij de gemeente Heemstede. De gemeente is een publiekrechtelijke rechtspersoon. Een publiekrechtelijke rechtspersoon is een lichaam dat een overheidstaak opgedragen heeft gekregen. De overheidstaken van de gemeente zijn geregeld in de Gemeentewet. De gemeente Heemstede heeft verschillende afdelingen, dit onderzoek zal plaatsvinden in opdracht van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken (hierna: de IASZ). De IASZ is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede. De IASZ werkt voor 55.095 inwoners.

Gemeente Bloemendaal	22.296 inwoners
Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude	5.702 inwoners
Gemeente Heemstede	27.097 inwoners

Figuur 1 Inwoners aantal gemeenten Heemstede (Bron: CBS)

De IASZ is gevestigd in het gemeentehuis van de gemeente Heemstede. De IASZ houdt zich bezig met de uitvoering van de Participatiewet: het verstrekken van uitkeringen voor levensonderhoud (de bijstandsuitkering), re-integratietrajecten naar werk, aanvragen bijzondere bijstand en de uitvoering van het minimabeleid. Daarnaast verstrekt de IASZ voorzieningen vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning en houdt de IASZ zich bezig met de uitvoering van de Jeugdwet.²

1.2. Probleemanalyse

De IASZ is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Participatiewet. Het uitgangspunt van de Participatiewet is dat de weg naar werk zo kort mogelijk moet zijn. Dit betekent dat iedere bijstandsgerechtigde tussen de achttien jaar en de pensioengerechtigde leeftijd elke vorm van arbeid, waartoe hij in staat is, moet accepteren. De gemeente heeft als taak om de bijstandsgerechtigde hierin te ondersteunen. Met de invoering van de Participatiewet kunnen extra middelen en maatregelen worden ingezet, om de bijstandsgerechtigde maximaal te begeleiden naar regulier werk³. Een van de verplichtingen vanuit de Participatiewet, is de verplichting tot arbeidsinschakeling. Bijstandsgerechtigden hebben in de meeste gevallen een afstand tot de arbeidsmarkt en komen niet zonder hulp aan een betaalde baan. Een van de factoren die uitstroom vanuit de bijstand naar werk moeilijk maakt, is een slechte beheersing van de Nederlandse taal.

² "Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken", iasz.nl (zoek op "Werk en Inkomen")

³ "De Participatiewet", rijksoverheid.nl (zoek op "Onderwerpen", zoek op "Participatiewet")

Uit onderzoek van Divosa, uit 2014, is gebleken dat er meerdere belemmeringen zijn voor bijstandsgerechtigden om op de arbeidsmarkt te participeren. De meest voorkomende belemmeringen zijn: een lage opleiding of een opleiding die in een ver verleden is afgerond (33 procent), een gebrek aan werkervaring (24 procent) en laaggeletterdheid of het niet in voldoende mate beheersen van de Nederlandse taal (achttien procent).⁴ In Nederland zijn 1,3 miljoen mensen tussen de zestien en 65 jaar laaggeletterd. Dit staat gelijk aan een op de negen Nederlanders, ongeveer elf procent.⁵

In de gemeenten waarvoor de IASZ werkzaam is, is het percentage van geletterdheid gemiddeld hoger. Het percentage laaggeletterden is in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gelijk aan het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Bloemendaal en Heemstede is het percentage lager dan het landelijke gemiddelde. De exacte cijfers van het onderzoek van Stichting Lezen & Schrijven en de Universiteit Maastricht treft u aan in de tabel hieronder⁶.

Gemeenten	Gemiddelde geletterdheid	Percentage laaggeletterden	Inwoner tussen de 15-65 jaar
Haarlem/Haarlemmerliede en Spaarnwoude	Enigszins hoger	8-11%	106.000
Bloemendaal/Heemstede/Zandvoort	Enigszins hoger	0-5%	38.000

Figuur II aantal laaggeletterden in de regio (Bron: stichting Lezen en Schrijven)

Omdat het aantal laaggeletterden blijft stijgen, wil de Nederlandse regering het taalniveau van de bijstandsgerechtigden stimuleren. Met ingang van 1 januari 2016 is de Participatiewet gewijzigd door de invoering van de Wet Taaleis Participatiewet. De Taaleis is opgenomen in artikel 18b van de Participatiewet. De Taaleis geldt voor iedereen die recht heeft op een uitkering op grond van de Participatiewet. De Taaleis geldt zowel voor personen voor wie het Nederlands de tweede taal is als voor personen voor wie het Nederlands de moedertaal is. Inburgeraars zijn ontheven van de Taaleis. Indien een bijstandsgerechtigde is begonnen met een leertraject in het kader van de Wet Inburgering, kan dit worden aangemerkt als voldoende inspanning, zoals bedoeld in de Taaleis.

De gemeenten zijn met ingang van 1 januari 2016 belast met de uitvoering van artikel 18b van de Participatiewet, strikt genomen zijn zij niet belast met de uitvoering van de Wet Taaleis. Om deze reden zal er in het onderzoek worden verwezen naar de Taaleis vanuit de Participatiewet in plaats van naar de Wet Taaleis.

⁴ "Taal als middel", lezenenschrijven.nl (zoek op "onderzoeksrapporten", zoek op "taal als middel")

⁵ De Greef, Segers, Nijhuis 2014, p. 4.

⁶ Buisman & Houtkoop 2014, p. 17.

De Taaleis vereist dat een bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst, waardoor de kans op een snellere doorstroom naar een betaalde baan wordt vergroot. Het spreken van de Nederlandse taal en het actief deelnemen aan de maatschappij, zijn belangrijke onderdelen van het succesvol afronden van het re-integratietraject naar werk: het spreken van de Nederlandse taal helpt immers mee aan het verkleinen van de afstand naar de arbeidsmarkt.

Met inwerkingtreding van de Taaleis moeten de medewerkers van gemeenten het Nederlandse taalniveau strenger toetsen. De medewerkers die hiermee belast zijn, zijn de consultants Werk en Inkomen (hierna: consultants), welke tevens belast zijn met de uitvoering van de Participatiewet. Indien een bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal niet beheerst, moet de IASZ de bijstandsgerechtigde korten op de bijstandsuitkering. De Taaleis vereist dat de bijstandsgerechtigde de basiskennis van de Nederlandse taal op minimaal referentieniveau 1F beheerst. Referentieniveau 1F is gelijk aan het basisniveau en houdt in dat een persoon eenvoudige teksten kan lezen, schrijven en spreken. Een persoon kan aantonen dat hij het referentieniveau beheerst, indien hij minimaal acht jaar Nederlandstalig onderwijs heeft gevolgd, het inburgeringsexamen heeft behaald of indien een ander document kan worden overlegd waaruit blijkt dat de Nederlandse taal wordt beheerst. Indien een bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheerst, zal er een taaltoets afgelegd moeten worden. Indien een persoon zich niet in voldoende mate inspant, heeft de IASZ de mogelijkheid om de bijstandsuitkering te verlagen. De eerste zes maanden kan de bijstandsuitkering met twintig procent worden verlaagd en de volgende zes maanden met veertig procent. Na twaalf maanden kan de bijstandsuitkering met honderd procent worden verlaagd.

In de wet is vastgelegd dat iedere gemeente beleidsregels dient op te stellen, waarin deze maatregelen zijn uitgewerkt. In het geval van de IASZ hebben de consultants te maken met de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016.⁷ Door het toepassen van de beleidsregels, kan er door het bestuursorgaan invulling worden gegeven aan bestaande bestuursbevoegdheden. Voor het uitvoeren van de Taaleis maken consultants gebruik van vrije handelingsruimte: de discretionaire bevoegdheid. Dit houdt in dat consultants een zekere mate van vrijheid hebben om te beslissen wat er in individuele gevallen nodig is. Indien er sprake is van onvoldoende medewerking binnen een re-integratietraject, kunnen consultants maatregelen opleggen.

Uit onderzoek van het Nederlandse Omroep Stichting (hierna: NOS) uit 2017, waaraan 170 gemeenten hebben meegedaan, is gebleken dat zo goed als alle gemeenten inmiddels het taalniveau van bijstandsgerechtigden toetsen. Echter, geen enkele bijstandsgerechtigde die niet voldoet aan de Taaleis wordt momenteel gekort op de bijstandsuitkering. De conclusie van het onderzoek van het NOS is dat de gemeenten de Taaleis moeilijk uitvoerbaar vinden.⁸

⁷ Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁸ Vleugels, NOS, 19 augustus 2016

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) heeft in het begin van 2018 geconstateerd dat het afnemen van de taaltoetsen in de praktijk weinig lijkt voor te komen. Ruim 140 van de 388 onderzochte gemeenten hadden nog geen enkele taaltoets afgenomen. De resterende 248 gemeenten hadden gemiddeld vier taaltoetsen afgenomen. Bij 35 procent van de gemeenten werden ook geen taalplannen opgesteld. Verlagen van de uitkeringen van die personen die niet aan de Taaleis voldoen, komen vrijwel niet voor. In het eerste half jaar van 2017 zijn tachtig verminderingen opgelegd door ongeveer twintig gemeenten.⁹

Doordat het handhaven van de Taaleis op dit moment zelden gebeurt, heeft staatsecretaris Van Ark van Sociale zaken en Werkgelegenheid op 7 december 2017 besloten dat gemeenten de Taaleis strenger moeten gaan handhaven. Van Ark wil afspraken maken met de gemeenten over een dwingendere uitvoering van de Taaleis.¹⁰ Het CBS heeft in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een onderzoek uitgevoerd naar de Taaleis. Uit dit onderzoek zijn een aantal onderwerpen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de Taaleis niet goed uitvoerbaar is. Ten eerste omdat het voor een gedeelte van de mensen uit de doelgroep niet realistisch is om de Nederlandse taal te leren, vanwege psychische problematiek of een leerprobleem. Ten tweede is er sprake van te weinig capaciteit vanuit de gemeenten: de uitvoering van de Taaleis leidt tot een te grote werkvoorraad. De Taaleis geldt ook voor het bestaande cliëntenbestand, waardoor het gemeenten veel werk kost om de Taaleis (als extra werkproces) uit te voeren.

1.3. Doelstelling

Dit onderzoek dient de opdrachtgever handvatten te geven, zodat de afdeling Sociale zaken de dienstverlening kan verbeteren ten opzichte van de bijstandsgerechtigden. Het gaat hierbij om de dienstverlening die de IASZ biedt bij het uitvoeren en de handhaving van de Taaleis. De initiële vraag van de opdrachtgever is: hoe voert IASZ de Taaleis uit? Wat is het effect hiervan? Wat kan de IASZ doen om de uitvoering van de Taaleis te verbeteren? De doelstelling van dit onderzoek is daarom opgesplitst in een kennis- en praktijkdoel. Het kennisdoel is gericht op het in kaart brengen van de opvattingen en ervaringen van de consultants bij de uitvoering van de Taaleis. Daarnaast zullen de ervaringen en de opvattingen van ketenpartners, met betrekking tot het re-integratietraject naar werk, in kaart worden gebracht. Het praktijkdoel is gericht op de aanbevelingen aan de IASZ om de uitvoering van de Taaleis te optimaliseren.

1.4. Vraagstelling

De doelstelling is vertaald naar de volgende centrale vraag: 'Hoe ervaren medewerkers en ketenpartners van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken de begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand, in het kader van het uitvoeren en handhaven van de Wet Taaleis Participatiewet?'

⁹ Herderscheê, Volkskrant, 30 januari 2018

¹⁰ Herderscheê, Volkskrant, 7 december 2017

Om tot de juiste beantwoording van de centrale vraag te komen zullen de volgende deelvragen worden beantwoord:

- Deelvraag 1 Waarom is er gekozen voor de invoering van een nieuw beleid: de Wet Taaleis?
- Deelvraag 2 Hoe voert de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken de Wet Taaleis uit?
- Deelvraag 3 Welke belemmerende en bevorderende factoren ervaren medewerkers van de IASZ bij de begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand in het kader van de Wet Taaleis?
- Deelvraag 4 Hoe ervaren ketenpartners de begeleiding van een bijstandsgerechtigde, indien de bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheerst?

1.5. Leeswijzer

Het onderzoek bestaat uit acht hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk is de opdrachtgever geïntroduceerd en zijn de probleemanalyse, doelstelling en vraagstelling van het onderzoek besproken. Het tweede hoofdstuk gaat in op de keuze en de verantwoording van de onderzoeksmethoden. In hoofdstuk 3 zal worden ingegaan op het maatschappelijk- en juridisch kader. Het derde, vierde, vijfde en zesde hoofdstuk bevatten de onderzoeksresultaten. De onderzoeksresultaten worden per deelvraag beschreven en verantwoord. Na de beantwoording van een deelvraag zal een deelconclusie volgen. Het laatste hoofdstuk bevat de conclusie die uit dit onderzoek is voortgekomen. Op basis van de conclusie zullen aanbevelingen aan de opdrachtgever worden gedaan. Tot slot volgen er een literatuurlijst, kritische reflectie en bijlagen.

Hoofdstuk 2. Onderzoeksmethoden

2.1. Methoden van onderzoek

In dit onderzoek zal ten eerste gebruik worden gemaakt van de kwantitatieve onderzoeksmethode: het uitvoeren van een dossieronderzoek. Ten tweede zal gebruik worden gemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethode: een literatuuronderzoek en het interviewen van medewerkers van de IASZ en ketenpartners. Er is gekozen voor de kwalitatieve onderzoeksmethode: met behulp van half-gestructureerde interviews worden ervaringen en opvattingen van betrokken medewerkers in kaart gebracht.¹¹

1. Literatuuronderzoek (de kwalitatieve onderzoeksmethode).

Aan de hand van het literatuuronderzoek zal worden achterhaald wat reeds bekend is over de Taaleis en naar welke aspecten van de Taaleis reeds onderzoek is gedaan. Het zal gaan om onderzoeken die betrekking hebben op de huidige uitvoering van de Taaleis door gemeenten. Naar aanleiding van actuele documenten, die betrekking hebben op de Taaleis en de re-integratie van bijstandsgerechtigden, zal de benodigde informatie voor het onderzoek worden verzameld.

¹¹ Verhoeven 2010, p. 89.

Tevens zal door middel van een literatuuronderzoek informatie over de achtergrond en problematiek van de doelgroep worden verzameld. Voorbeelden van bronnen die zullen worden geraadpleegd zijn onderzoeken van Stichting Lezen en Schrijven, Divosa, Nibud en de Rekenkamer. Door het uitvoeren van het literatuuronderzoek zal de eerste deelvraag worden beantwoord.

2. Dossieronderzoek (de kwantitatieve onderzoeksmethode).

De tweede deelvraag zal worden beantwoord met behulp van het uitvoeren van het dossieronderzoek. Het dossieronderzoek zal worden uitgevoerd om inzicht te krijgen in de uitvoering van de Taaleis door de IASZ. Voor het uitvoeren van het dossieronderzoek zullen alle dossiers van bijstandsgerechtigden, welke een bijstandsuitkering ontvangen vanuit de gemeenten, worden geraadpleegd. Elke bijstandsgerechtigde heeft een dossier waarin alle documenten over de voortgang van het re-integratietraject, maar ook rapportages van onderzoeken, gesprekken en persoonlijke gegevens zijn gearcheeerd. Door de uitvoering van het dossieronderzoek zal in kaart worden gebracht hoe de IASZ de Taaleis in het verleden heeft uitgevoerd. Het gaat hierbij om de periode van 1 januari 2016 (de datum van de inwerkingtreding van de Taaleis) tot en met juli 2018. Om het dossieronderzoek zo volledig mogelijk uit te voeren, zijn alle digitale dossiers geraadpleegd (in totaal 619 dossiers). Uit de resultaten van het dossieronderzoek zal blijken hoe er in bepaalde situaties is gehandeld door de consulenten. Het dossieronderzoek zal digitaal plaatsvinden met behulp van een applicatiebeheerder. De IASZ heeft de dossiers in een programma gearcheeerd, waardoor de gegevens met een aantal simpele stappen zijn op te zoeken in het systeem 'CiVision'. De resultaten van het dossieronderzoek zullen worden gecategoriseerd en gerangschikt en worden gepresenteerd in grafieken.

3. Interviewen (de kwalitatieve onderzoeksmethode).

Voor de beantwoording van de derde en vierde deelvraag is er gekozen voor de onderzoeksmethode interviewen. Er is gekozen om deze methode toe te passen op de derde en vierde deelvraag, om op deze manier te kunnen achterhalen wat de opvattingen en de ervaringen van de consulenten en ketenpartners zijn. Tijdens de diepte-interviews zullen de onderwerpen centraal staan: de uitvoering van de Taaleis, de begeleiding van een persoon met een taalachterstand en het belang van taal. Er is gekozen voor de interviewmethode half-gestructureerd interviewen.¹² Deze methode biedt de interviewer de mogelijkheid flexibel te zijn in het doorvragen bij onduidelijke antwoorden, daarnaast biedt het de respondenten ruimte voor eigen inbreng. Voor het beantwoorden van de derde deelvraag zullen medewerkers van de IASZ worden geïnterviewd. Voor de beantwoording van de vierde deelvraag zullen ketenpartners worden geïnterviewd.

¹² Verhoeven 2010, p. 90.

2.2. Kwaliteitsbewaking

Resultaten van een onderzoek worden gebruikt voor het nemen van belangrijke beslissingen binnen een organisatie, zoals het maken van beleid of het aanpassen van een werkwijze. Het is van belang dat een onderzoek kwalitatief goed zal worden uitgevoerd. Voor het onderzoek zal gebruik worden gemaakt van triangulatie. Bij triangulatie is er sprake van het combineren van verschillende bronnen, in dit geval verschillende onderzoeksmethoden, om de onderzoeksresultaten op verschillende manieren te kunnen benaderen. Om de kwaliteit van de onderzoeksgegevens en het onderzoek te waarborgen, zullen er een aantal maatregelen worden getroffen.¹³ Er zal worden gelet op de betrouwbaarheid van de gegevens, zodat het onderzoek controleerbaar en eventueel herhaalbaar is voor derden. Dit zal worden gerealiseerd door het correct gebruik van een bronvermelding en een topiclijst met enkele open vragen als leidraad. De topiclijst zal worden toegevoegd aan de bijlage van het onderzoek (zie bijlagen 5 tot en met 9). Bij het uitvoeren van het literatuuronderzoek zal er zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van recente literatuur en nieuwe inzichten uit betrouwbare bronnen, zoals overheidswebsites en onderzoeksinstellingen. De interviews zullen voorafgaand worden besproken met de afstudeerbegeleider en de opdrachtgever. De interviews zullen worden opgenomen en worden verwerkt tot een interviewverslag. Dit interviewverslag zal niet worden toegevoegd aan het rapport, maar is wel direct opvraagbaar. De methode half-gestructureerd interviewen biedt de mogelijkheid om de regie tijdens de interviews te behouden en een gestructureerd onderwerp te kunnen bespreken. Tijdens de interviews zal aandacht worden besteed aan de Isd-methode (luisteren, samenvatten en doorvragen). Door het toepassen van deze methode zal worden voorkomen dat er sociaal wenselijk antwoorden worden gegeven.¹⁴

2.3. Analyseren gegevens

De uitkomsten van het dossieronderzoek zullen worden verwerkt in grafieken en tabellen. Het analyseren van de interviewgegevens zal plaatsvinden door het uitwerken van de geluidsopname. De interviewverslagen zullen worden nagelezen. Door de methode labelen zullen de belangrijkste fragmenten worden gemarkeerd. Door te letten op herhalingen van hetzelfde antwoord, zal duidelijk worden welke fragmenten belangrijk zijn voor de analyse van de interviews. Voor de interviews wordt gebruik gemaakt van opname-apparatuur en van alle interviews wordt een letterlijk verslag gemaakt.

Hoofdstuk 3. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal het juridisch- en maatschappelijk kader van het onderzoek worden besproken. In het juridisch kader zullen de belangrijkste aspecten van de relevante wetsartikelen worden behandeld en in het maatschappelijk kader zal worden aangegeven waarom het van belang is om dit onderzoek uit te voeren.

¹³ Verhoeven 2011, p. 331-337.

¹⁴ Verhoeven 2010, p. 91.

3.1. Juridisch kader

3.1.1. De Grondwet

In de Grondwet zijn de grondrechten van burgers vastgelegd. Een van de belangrijkste sociale grondrechten is het recht op sociale zekerheid. Het recht op sociale zekerheid komt voort uit het bestaanszekerheidsrecht. Bestaanszekerheid, beschreven in artikel 20 van de Grondwet, geeft aan dat de overheid belast is met het voeren van beleid gericht op de bestaanszekerheid van de bevolking en welvaart. Daarnaast maakt de wet beroep op sociale zekerheid mogelijk.

3.1.2. Het sociaal zekerheidsrecht

Het sociaal zekerheidsrecht is onderdeel van het Bestuursrecht. Het sociaal zekerheidsrecht is het stelsel van wetten en maatregelen dat ervoor zorgt dat mensen ten tijde van arbeidsongeschiktheid, ziekte, pensioen of werkloosheid toch een inkomen hebben. Indien een persoon, tijdelijk of blijvend, in financiële moeilijkheden verkeert, dan vormt de overheid het vangnet door middel van sociale verzekeringen en sociale voorzieningen.

3.1.3. De Participatiewet

De bijstandsuitkering is een onderdeel van de Participatiewet. De Participatiewet is op 1 januari 2015 ingevoerd. De Participatiewet is een sociale voorziening voor alle inwoners van Nederland. De doelstelling van de Participatiewet is dat de overheid de nadruk legt op de eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van de burgers. Gemeenten hebben de opdracht gekregen om burgers zoveel mogelijk te laten participeren in de samenleving. Indien werken niet mogelijk is, zal worden gekeken naar de mogelijkheid om te participeren naar vermogen. De Participatiewet is er om iedereen met arbeidsvermogen naar passend werk te leiden.¹⁵ Daarnaast moet de Participatiewet ervoor zorgen dat de sociale zekerheid zijn doel behoudt: bijstand als tijdelijk vangnet, op weg naar werk.¹⁶ Het vangnet houdt in dat personen, die niet genoeg geld of vermogen hebben om zichzelf in de basisbehoeften te kunnen voorzien, een bijstandsuitkering kunnen aanvragen bij de gemeente waar zij staan ingeschreven. De bijstandsuitkering is bedoeld om mensen financieel te ondersteunen in de periode waarin ze op zoek gaan naar een betaalde baan. Gedurende deze periode biedt de gemeente ondersteuning die nodig is voor het vinden en behouden van werk.¹⁷ Artikel 5 van de Participatiewet geeft twee definities van bijstand: algemene bijstand en bijzondere bijstand. De algemene bijstand is bedoeld is om jezelf te kunnen voorzien in de algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan, denk hierbij aan de huur van een woning, eten, drinken, kleding. Bijzondere bijstand is bedoeld voor de bijzondere kosten die een persoon moet maken, denk hierbij aan de noodzakelijke kosten van een bril.¹⁸

¹⁵ Kamerstukken II 2011/12, 33161, 3, p. 6.

¹⁶ Kamerstukken II 2011/12, 33161, 3, p. 4.

¹⁷ Artikel 11 lid 1 van de Participatiewet

¹⁸ Artikel 5 van de Participatiewet

3.1.4. De Wet Taaleis

De Taaleis is een onderdeel van de Participatiewet en is terug te vinden in artikel 18b van de Participatiewet. Met de invoering van de Taaleis moet een persoon de Nederlandse taal op minimaal referentieniveau 1F beheersen. Referentieniveau 1F houdt in dat iemand eenvoudige gesprekken kan voeren, informatie, meningen en opvattingen kan interpreteren, eenvoudige teksten kan lezen en schrijven. Het beheersen van referentieniveau 1F is noodzakelijk voor het naar vermogen verkrijgen, het aanvaarden en behouden van algemeen geaccepteerde arbeid. Mocht een persoon hier niet aan kunnen voldoen, dan zal een taaltoets afgelegd moeten worden. Voor het afleggen van een taaltoets, mag het College van Burgemeester en Wethouder (hierna: het College) naar eigen oordeel een termijn hanteren, al dan niet met een maximum van acht weken. Tevens mag het College rekening houden met bijzondere omstandigheden. Hiermee kan het College naar eigen oordeel de bijstandsgerechtigde zowel tijdelijk als voor onbepaalde tijd vrijstellen van de verplichting om de Nederlandse taal te leren. Indien een bijstandsgerechtigde geen inspanning verricht om de Nederlandse taal te leren, kan de bijstandsuitkering worden verlaagd. Het eerste half jaar met twintig procent, het tweede half jaar met veertig procent en na een jaar met honderd procent.

3.1.5. De Wet Inburgering

De Wet Inburgering legt verplichtingen op aan mensen die in Nederland verblijven en zich in Nederland willen vestigen. Voor de inburgeringsplichtige geldt op grond van de Wet Inburgering een verplichting om de Nederlandse taal te leren. Op grond van de Wet Inburgering heeft een inburgeraar drie of vijf jaar de tijd om te voldoen aan het in de wet vereiste taalniveau. Dit taalniveau is vastgesteld op A2.¹⁹

3.1.6. Overeenkomsten en verschillen tussen de Wet Taaleis en de Wet Inburgering

Tussen de Taaleis en de Wet Inburgering bestaan verschillen, maar ook overeenkomsten. Alhoewel beiden een verplichting bevatten om de Nederlandse taal in voldoende mate te beheersen, is de strekking van beide wetten verschillend. De Wet Inburgering heeft als doel de snelle integratie van nieuwkomers in de Nederlandse samenleving te bevorderen. De Taaleis breidt de voorwaarden van de Participatiewet uit, met de eis om de Nederlandse taal te leren. De Wet Inburgering geldt voor iedereen die inburgeringsplichtig is. De Taaleis kijkt niet naar de afkomst van een bijstandsgerechtigde, maar naar het niveau waarop de Nederlandse taal wordt beheerst. Een bijstandsgerechtigde krijgt te maken met de Wet Inburgering of de Taaleis. Indien reeds is begonnen met het leertraject, om het inburgeringsdiploma op grond van de Wet Inburgering te behalen, zal hij worden vrijgesteld van de verplichtingen op grond van de Taaleis. Indien het inburgeringsdiploma is behaald of via een ander document kan worden aangetoond dat de Nederlandse taal wordt beheerst, dan is er voldaan aan de verplichtingen op grond van de Taaleis. Indien het inburgeringstraject succesvol is afgerond, maar een persoon weigert dit aan te tonen, ontstaat er een verplichting om alsnog een taaltoets op grond van de Taaleis af te leggen.

¹⁹ Antenbrink, e.a., 2017, p. 5.

3.1.7. Het gemeentelijk beleid

In de Participatiewet is geregeld dat gemeenten begeleiding en ondersteuning moeten bieden aan personen bij het vinden van werk. De vorm van ondersteuning en regels stellen gemeenten vast in beleidsplannen en verordeningen. Artikel 1:3, lid 4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) geeft aan, dat beleidsregels algemene regels zijn die een bestuursorgaan kan opstellen voor het gebruik van een bestuursbevoegdheid. De beleidsregels in het kader van de Taaleis zijn uitgewerkt in de Beleidsregels Taaleis Heemstede 2016.²⁰ Het re-integratiebeleid van de gemeente Heemstede is vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma re-integratiebeleid 2017 (hierna: Uitvoeringsprogramma).²¹ In het Uitvoeringsprogramma presenteert de IASZ de plannen voor de re-integratie en participatie voor de bijstandsgerechtigde voor het jaar 2017. Het doel van het uitvoeringsprogramma is dat de bijstandsgerechtigden zo snel mogelijk in de samenleving kunnen participeren. De IASZ heeft als taak om de bijstandsgerechtigde te ondersteunen bij de arbeidsinschakeling en indien nodig re-integratie voorzieningen aanbieden om de stap naar werk mogelijk te maken. De voorzieningen zijn beschreven in de Re-integratieverordening Participatiewet 2017.²² Een van de voorzieningen is bijvoorbeeld een scholingstraject: een scholingstraject kan worden aangeboden als de kansen op de arbeidsmarkt zonder scholing minimaal zijn. Het taaltraject en de taaltoets worden uitgevoerd door de aangewezen onderwijsinstelling die de trajecten voor formele educatie in de arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond aanbiedt.

3.2. Het maatschappelijk kader

3.2.1. De Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken

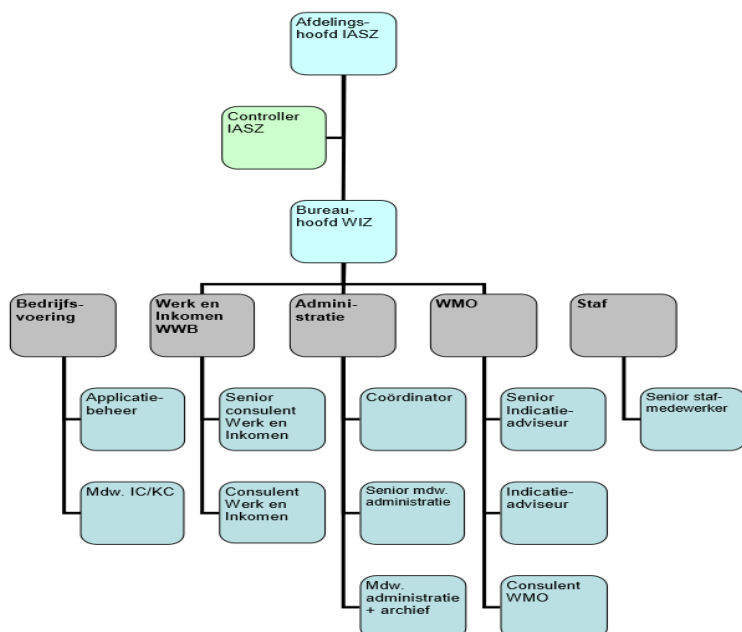
De IASZ is een samenwerkingsverband tussen de afdelingen Sociale zaken van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede. Door de Wet gemeenschappelijke regeling (hierna: Wgr) kunnen gemeenten, provincies en waterschappen samenwerken in publiekrechtelijke constructies. De IASZ is gevestigd in het gemeentehuis van de gemeente Heemstede.

Door middel van onderstaand organogram is de organisatiestructuur schematisch weergegeven (zie Figuur II).

²⁰ Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

²¹ Uitvoeringsprogramma Re-integratiebeleid gemeente Heemstede

²² Re-integratieverordening Participatiewet Heemstede 2017

Figuur III: Organogram IASZ
(bron: Bedrijfsplan IASZ, 2013)

De missie van de IASZ luidt: “De Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken zorgt voor haar burgers die in een kwetsbare positie verkeren. Hierbij doen wij een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de burger, met het doel dat iemand zelfstandiger kan participeren binnen de samenleving. Onze medewerkers handelen vakkundig, zijn betrouwbaar en betrokken. Wij werken samen aan een succesvol resultaat.”²³

3.2.2. Burgers met een kwetsbare positie

Zoals de missie luidt, is de IASZ werkzaam voor burgers die in een kwetsbare positie verkeren. In de tweede helft van de negentiende eeuw ontstonden de eerste sociale regelingen in Nederland, voornamelijk ter bestrijding van armoede, ter bevordering van de gezondheidszorg, om de slechte huisvesting en woningnood tegen te gaan en om uitbuiting van kinderen te voorkomen. Na de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) namen de sociale voorzieningen die vanuit de staat werden verstrekt en gefinancierd toe: de verzorgingsstaat werd in het leven geroepen. Een onderdeel van de verzorgingsstaat is de sociale zekerheid; iedereen die behoefte aan ondersteuning of zorg had, kon zich bij de overheid melden. Rond het jaar 2000 is de verzorgingsstaat opgeschoven naar de participatiemaatschappij. De nieuwe organisatievorm van de participatiemaatschappij is ontstaan door de onderlinge verhouding tussen overheden, individuele burgers en de sociale structuren waar zij deel van uitmaken. De participatiemaatschappij gaat ervan uit dat burgers veel meer zelf kunnen, willen en moeten. Op grond van het Regeerakkoord “Bruggen slaan” wordt ondersteunende zorg alleen nog ingezet als er geen andere mogelijkheid is en deze is alleen bestemd voor “degene die het echt nodig hebben en het niet uit eigen middelen kunnen betalen”.²⁴

²³ Bedrijfsplan Intergemeentelijke Afdeling Sociale Zaken (2016)

²⁴ Regeerakkoord “Bruggen slaan” 2012, p. 23.

3.2.3. Laaggeletterdheid

Voor een grote groep mensen in Nederland is participatie niet vanzelfsprekend, vanwege psychische of verstandelijke beperkingen, maar ook vanwege kleine beperkingen, bijvoorbeeld het niet beheersen van de Nederlandse taal. Indien iemand de Nederlandse taal beheerst, is er sprake van geletterdheid. De officiële definitie van geletterdheid luidt: “Geletterdheid is het gebruiken van gedrukte en geschreven informatie om te functioneren in de maatschappij, om de eigen doelen te bereiken en om de kennis en mogelijkheden te ontwikkelen”²⁵.

Laaggeletterdheid of functioneel analfabetisme houdt in dat mensen moeite hebben met de vaardigheden lezen en schrijven.²⁶ Laaggeletterden hebben vaker moeite met het lezen van vacatures, het schrijven van een sollicitatiebrief en het voeren van een sollicitatiegesprek. Om deze redenen komt de groep van laaggeletterden met moeite aan een baan en hebben zij vaker moeite met het behouden van een baan. Het verbeteren van het taalniveau onder de laaggeletterden zal een positieve bijdrage leveren aan de basisvaardigheden en de positie op de arbeidsmarkt. In de leeftijd tussen zestien en 65 jaar hebben 1,3 miljoen Nederlanders moeite met de Nederlandse taal. Personen die moeite hebben met het spreken van de Nederlandse taal hebben een grote kans op achterstand in de maatschappij. Volgens het onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau hebben bijstandsgerechtigden die de Nederlandse taal goed beheersen gemiddeld twee tot drie keer meer kans om een baan te vinden.²⁷

Uit onderzoek van Stichting Lezen en Schrijven blijkt dat de beheersing van lezen en schrijven samenhangt met de mate waarin iemand succesvol kan participeren op de arbeidsmarkt. Mensen zonder goede taalvaardigheden zijn vaker werkloos, hebben een lager inkomen en zijn minder actief dan mensen die wel taalvaardig zijn.²⁸ 741.000 personen (57 procent) uit deze groep zijn actief op de arbeidsmarkt en de overige 559.000 personen (43 procent) zijn werkloos of inactief.²⁹

Laaggeletterdheid komt dus niet alleen voor onder bijstandsgerechtigden of werklozen. Onder de groep laaggeletterden die actief is op de arbeidsmarkt, komen hoger ziekteverzuim, lagere productiviteit en veiligheidsproblemen vaak voor.³⁰

Hoofdstuk 4. De invoering van het nieuwe beleid

Met ingang van 1 januari 2016 is de Taaleis ingevoerd. In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de eerste deelvraag ‘Waarom is er gekozen voor de invoering van een nieuw beleid: de Wet Taaleis?’. In dit hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op het nieuwe beleid en wat het effecten zijn van taaltrajecten, gericht op het leren van de Nederlandse taal.

²⁵ “Geletterdheid”, encyclopedie.nl (zoek op “geletterdheid”)

²⁶ Labyrint Onderzoek & Advies, 2016, p. 3.

²⁷ Centraal Bureau voor de Statistiek 2016, p. 21.

²⁸ Buisman & Houtkoop 2014, p. 3.

²⁹ Israël e.a. 2016, p. 25.

³⁰ “Taalakkoord werkgevers”, taalakkoord.nl (zoek op “publicaties”, zoek op “rapportage taalakkoord werkgevers”)

4.1. De invoering van het nieuwe beleid

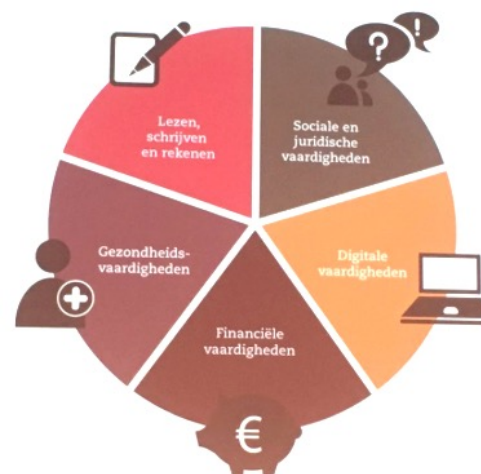
Met ingang van 29 oktober 2012 is het regeerakkoord 'Bruggen slaan' van kracht. In het regeerakkoord zijn afspraken gemaakt om Nederland sterker te maken en uit de (krediet)crisis van de jaren 2007-2009 te helpen. In het regeerakkoord is ook aandacht besteed aan re-integratie. Gericht op de re-integratie is het volgende in het regeerakkoord opgenomen: "Wie de Nederlandse taal niet beheerst, krijgt geen bijstandsuitkering." Het uitgangspunt wordt consequent toegepast: voor vreemdelingen uit derdewereldlanden, onderdanen van de Europese Unie en voor personen (Nederlanders) die al in Nederland woonachtig zijn.³¹ Vanuit de afspraken die in het regeerakkoord zijn gemaakt, is er in 2014 een voorstel tot wetswijziging ingediend. Met het wetsvoorstel worden de voorwaarden in het kader van de bijstand uitgebreid met een eis om de Nederlandse taal te beheersen en om de kansen voor participatie op de arbeidsmarkt door bijstandsgerechtigden te vergroten.

Regeerakkoord Bruggen Slaan: "De regering is van oordeel dat het beheersen van de Nederlandse taal een belangrijke factor in de arbeidsinschakeling is. Het niet beheersen van de Nederlandse taal belemmert immers de arbeidsparticipatie. Daarom voorziet dit wetsvoorstel erin het beheersen van de Nederlandse taal op minimaal het referentieniveau 1F op te nemen in de WWB als nadere verplichting, met een toets en een bijpassend maatregelenregime."³²

De Eerste Kamer heeft op 17 maart 2015 ingestemd met dit wetsvoorstel, genaamd de Wet Taaleis. Doordat de gemeenten recht hebben op een implementatietermijn van drie maanden, is de Taaleis in werking getreden op 1 januari 2016, tegelijkertijd met de Algemene Maatregel van Bestuur Taaltoets. Een Algemene Maatregel van Bestuur is een uitvoeringsbesluit behorende bij een wet. Een Algemene Maatregel van Bestuur wordt genomen door de Kroon en heeft een algemene strekking.

4.2. Participeren in de samenleving

Participatie in de samenleving vereist voldoende kennis en vaardigheden. Om in de huidige samenleving deel te kunnen nemen aan de arbeidsmarkt en een positie weten te bemachtigen, moet bij een persoon sprake zijn van kennis. De beheersing van basisvaardigheden is een belangrijk onderdeel om deel te kunnen nemen aan de maatschappij van nu. Het Interdepartementaal Vaardigheden Overleg (hierna: IVO) heeft in samenwerking met negen ministeries en zeven uitvoeringsorganisaties in 2016 een overzicht gemaakt van de basisvaardigheden. Zonder een goede beheersing van de vaardigheden is het niet mogelijk om jezelf te ontwikkelen en te participeren in de samenleving.³³

³¹ Regeerakkoord "Bruggen slaan", 2012, p. 2.

³² Kamerstukken II 2013-2014, 33 975, nr. 3. p. 2.

³³ "Basisvaardigheden op de werkplek", digivaardigdigiveilig.nl (zoek op "uploads", zoek op "basisvaardigheden op de werkplek").

De basisvaardigheden:

- Digitale vaardigheden zijn vaardigheden die een persoon nodig heeft om te kunnen participeren in de maatschappij en om om te kunnen gaan met de computer en internet.
- Financiële vaardigheden gaan over de wijze hoe een persoon omgaat met geld. Het gaat hierbij om hoe mensen zowel op korte als op lange termijn financieel beheer op orde kunnen houden. Financiële vaardigheden zijn belangrijk om zelfstandig te kunnen deelnemen aan de maatschappij. Indien mensen geen grip hebben op de huishoudportemonnee, liggen schulden op de loer.
- Gezondheidsvaardigheden zijn vaardigheden om een gezond leven te kunnen leiden. Mensen die gezondheidsvaardig zijn, begrijpen welke factoren invloed kunnen hebben op het welzijn.
- Sociale en juridische vaardigheden zijn vaardigheden die iemand nodig heeft om met andere mensen samen te werken en samen te leven. Hierbij kan gedacht worden aan de omgang met verschillende meningen, communicatie en het nakomen van afspraken. Maar het gaat ook over de basiskennis van je rechten en plichten in de samenleving.
- Lezen, schrijven en rekenen staan aan de basis van alles. Zonder goede beheersing van deze vaardigheden is het niet mogelijk om jezelf te kunnen ontwikkelen en te participeren in de samenleving.

4.3. Het belang van het ontwikkelen van de Nederlandse taal d.m.v. taaltrajecten

Zoals in paragraaf 4.2. is beschreven, is het lezen en schrijven een van de basisvaardigheden. Door de invoering van de Taaleis stimuleert de overheid om de bijstandsgerechtigden actief te laten werken aan het taalniveau. Indien een bijstandsgerechtigde de taal niet beheerst, kan er ondersteuning worden verkregen van de gemeente, bijvoorbeeld door het inzetten van een re-integratietraject gericht op taal. Het College heeft beleidsvrijheid bij de keuze om belanghebbende te ondersteunen. Hoewel zij niet verplicht zijn om een cursus aan te bieden, zal een taaltraject een grotere kans van slagen hebben indien er door de gemeente faciliterend opgetreden wordt. De financiering hiervan vindt plaats via de landelijk ter beschikking gestelde middelen in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs.

Participatie in het dagelijkse leven en deelname aan de arbeidsmarkt vragen om voldoende kennis en vaardigheden. In 2012 heeft het internationaal Programme for the International Assessment of Adult Competencies (hierna: PIAAC) een onderzoek uitgevoerd naar kernvaardigheden. Taalvaardigheid, rekenvaardigheid en het probleemoplossend vermogen van een volwassene, noemen we kernvaardigheden. Kernvaardigheden zijn essentieel voor het begrijpen, analyseren en gebruiken van informatie die we in het dagelijks leven en op het werk gebruiken. Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat taaltrajecten voor volwassenen noodzakelijk zijn in het kader van het leren beheersen van de kernvaardigheden, dus ook de taalvaardigheid.³⁴

³⁴ Buisman e.a., 2013, p. 8.

De kosten van laaggeletterdheid zijn aanzienlijk: deze kosten worden geschat op 556 miljoen euro per jaar.³⁵ De hoge kosten worden veroorzaakt door lagere arbeidsproductiviteit, meer uitgaven voor de sociale zekerheid, meer kosten in verband met grotere werkloosheid en hogere kosten door meer gebruik van de gezondheidszorg. Indien er zal worden geïnvesteerd in taaltrajecten en de taaltrajecten renderend zijn, kan dit de samenleving zevenhonderd miljoen euro opleveren, dit blijkt uit het onderzoek van het SEO Economisch Onderzoek uit 2013.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat taaltrajecten zorgen voor een beter welzijn, een betere positie op de arbeidsmarkt en een betere mate van gezondheid.³⁶ Volwassen deelnemers aan taal- en basisvaardigheidstrajecten ervaren een toename van zelfvertrouwen en persoonlijke groei. Door het aanbieden van taaltrajecten kunnen deelnemers dus een betere plek in de samenleving krijgen en kansen op de arbeidsmarkt vergroten. Uit het onderzoek van stichting Lezen & Schrijven, uitgevoerd in 2017, blijkt eveneens dat taaltrajecten een positieve impact hebben op de positie van laaggeletterden in de samenleving en de positie op de arbeidsmarkt. Na afronding van een taaltraject heeft twintig tot dertig procent van de cursisten een betere positie op de arbeidsmarkt. Daarnaast heeft 45 tot zeventig procent een betere plek in de samenleving. Personen zijn assertiever geworden, breiden hun kennissenkring uit en zijn in staat om meer te ondernemen. Daarnaast kan circa zeventig procent van de cursisten de taalvaardigheden in de praktijk beter toepassen.³⁷ Tot slot blijkt uit onderzoek van stichting Lezen & Schrijven, uitgevoerd door Maastricht University in 2014, dat tussen de 48 en 71 procent van de deelnemers van een taaltraject een verbetering ervaart op het gebied van sociale inclusie. Sociale inclusie is de insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten³⁸. Een vergelijkbaar percentage (53 procent) ervaart een toename van zijn of haar psychische gezondheid en een kleiner percentage (39 procent) ervaart een toename van de fysieke gezondheid.³⁹ Uit bovenstaande informatie kan worden geconcludeerd dat een taaltraject effectief is, voor zowel de persoonlijke aspecten van een persoon als voor de maatschappij.

4.4. Wat voor effect heeft het opleggen van maatregelen?

Zowel het beleid als de uitvoering van de Participatiewet is erop gericht om bijstandsgerechtigden zoveel mogelijk te laten uitstromen naar werk. De plichten die tegenover de bijstandsgerechtigde staan, zijn sinds de inwerkingtreding van de Participatiewet strenger geworden. De bijstandsgerechtigde moet de wettelijke verplichtingen van de Participatiewet naleven, anders worden er maatregelen worden opgelegd. De activiteiten op grond van de Taaleis zijn afgestemd op en onderdeel van de inspanningen gericht op re-integratie en participatie.

³⁵ De Greef, Segers en Nijhuis 2013, p. 5.

³⁶ "Rendement van cursussen voor laaggeletterden" seo.nl (zoek op "uploads", zoek op "media", zoek op "rendement van cursussen voor laaggeletterden")

³⁷ "Taaltrajecten versterken positie", lezenenschrijven.nl (zoek op "nieuws", zoek op "taaltrajecten versterken positie")

³⁸ "Inclusie", encyclo.nl (zoek op "begrip", zoek op "inclusie")

³⁹ "Rapportage evaluatie", lezenenschrijven.nl (zoek op "editor", zoek op "rapportage evaluatie impact taaltrajecten")

Uit onderzoek het Sociaal en Cultureel Planbureau, uit 2012, blijkt dat het opleggen van maatregelen verschillende effecten kan hebben: de maatregelen kunnen de individuele uitstroomkansen van bijstandsgerechtigden naar werk verhogen. Daarnaast blijkt dat het opleggen van maatregelen ook negatieve gevolgen kan hebben. Consulenten houden bij de werkzaamheden vaak rekening met de negatieve gevolgen van een maatregel. Het opleggen van een maatregel kan een persoon ook verder afzetten van de arbeidsmarkt. Daarmee kan het doel van de re-integratie worden belemmerd, omdat het opleggen van de maatregel tot financiële problemen kan leiden. Het opleggen van een maatregel kan ook de vertrouwensband tussen de consulent en de bijstandsgerechtigde schaden. Een andere overweging bij het opleggen van een in het onderzoek genoemde maatregel, is de vraag of een verlaging van de bijstandsuitkering de persoon ook daadwerkelijk raakt. Sommige bijstandsgerechtigden zitten in de schuldhulpverlening, waarbij leefgeld wordt ontvangen. Een sanctie in de vorm van een tijdelijke verlaging zal worden opgeteld bij de schuld, maar wordt in veel gevallen niet in mindering gebracht op het leefgeld.⁴⁰

4.5. Deelconclusie

Er kan worden geconcludeerd dat het belang om de Nederlandse taal te beheersen groot is. Kennis van de Nederlandse taal is belangrijk voor bijstandsgerechtigden om uit het isolement te komen, mee te doen in de samenleving en om actief deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Om de kansen van bijstandsgerechtigden te vergroten is op 1 januari 2016 de Taaleis in de Participatiewet van kracht geworden. De Taaleis is een belangrijk instrument voor gemeenten om bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt weer aan het werk te krijgen. Om actief deel te kunnen nemen aan de maatschappij is het, naast de taalvaardigheden, van belang om de basisvaardigheden te beheersen. Schrijf- en leesvaardigheden zijn een van de belangrijkste elementen hierin. Door de inwerkingtreding van de Taaleis is de gemeente in staat om maatregelen op te leggen indien een persoon niet actief aan de slag gaat met het leren van de Nederlandse taal. Uit onderzoek blijkt dat het opleggen van maatregelen verschillende effecten kan hebben: de maatregelen kunnen de individuele uitstroomkansen van bijstandsgerechtigden naar werk verhogen⁴¹. Maar het opleggen van maatregelen kan ook negatieve gevolgen hebben: het doel van re-integratie kan worden belemmerd of de vertrouwensband tussen de consulent en de bijstandsgerechtigde kan worden geschaad.

⁴⁰ Echtelt, Guiaux, 2012, p. 46-47.

Hoofdstuk 5. De uitvoering van de Taaleis in de praktijk

In dit hoofdstuk zal duidelijk worden gemaakt op welke manier de IASZ de werkzaamheden rondom de Taaleis heeft ingericht. In hoofdstuk 5 zal de tweede deelvraag worden beantwoord: 'Hoe voert de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken de Wet Taaleis uit?' In de eerste paragraaf zal in kaart worden gebracht hoe de Taaleis in de praktijk wordt uitgevoerd. In de tweede paragraaf zullen de resultaten van het dossieronderzoek worden gepresenteerd, hieruit zal blijken hoe de IASZ de Taaleis uitvoert.

5.1. De uitvoering van de Taaleis in de praktijk

In de eerste paragraaf zal worden toegelicht hoe de Taaleis in de praktijk wordt uitgevoerd. Om de werkwijze in kaart te brengen zijn de beleidsregels en het stromenschema van de IASZ toegepast.

5.1.1 Het taalniveau en de doelgroep

Het taalniveau geeft aan hoe vaardig een taalgebruiker is. Het taalniveau van lezen, luisteren, schrijven, spreken en gesprekken kan gemeten worden. Met de invoering van de Taaleis hebben bijstandsgerechtigden de verplichting om de spreek-, luister-, gespreks-, schrijf-, en leesvaardigheid van de Nederlandse taal op het referentieniveau 1F te beheersen.⁴² De referentieniveaus beschrijven welke basiskennis en basisvaardigheden moeten worden beheerst. Anderstaligen die bezig zijn met een inburgeringstraject, op grond van Wet Inburgering, moeten minimaal referentieniveau A2 beheersen.

Er zijn twee verschillende aanduidingen voor de taalniveaus:

1. Voor Nederlandstaligen gebruiken we de referentieniveaus uit de Standaarden en eindtermen VE (Instroom, 1F, 2F). De taalniveaus lopen op in moeilijkheid. Indien een Nederlandstalige bijvoorbeeld taalniveau 2F heeft, beheerst hij ook de lagere niveaus (Instroom en 1F).
2. Voor anderstaligen worden de ERK-niveaus uit het Raamwerk NT2 (A1, A2, B1, B2 C1, C2) gebruikt. De taalniveaus lopen op in moeilijkheid. Indien een anderstalige de taal vrijwel nog niet beheerst, bevindt de persoon zich op niveau AO. Voor het inburgeringsexamen moet er minimaal niveau A2 worden behaald, het zogenaamde basisniveau. Indien een anderstalige bijvoorbeeld niveau B1 heeft, beheerst hij ook de lagere niveaus (A1, A2 en B1). De Standaarden en eindtermen VE en het Raamwerk NT2 zijn sterk vergelijkbaar, maar ze zijn ieder voor een andere doelgroep.⁴³

Naar aanleiding van de Taaleis worden bijstandsgerechtigden verzocht, tot zover dit te verifiëren valt, aan te tonen dat zij de Nederlandse taal op minimaal referentieniveau 1F beheersen: ook wel de inlichtingenplicht genoemd.⁴⁴

⁴² Artikel 18b van de Participatiewet

⁴³ "Verschil in niveau aanduidingen Nederlandstaligen en anderstaligen", lezenenschrijven.nl (zoek op "uploads", zoek op "doe mee", zoek op "verschil in niveau aanduidingen")

⁴⁴ Artikel 17 van de Participatiewet

Wanneer een persoon in de leerplichtige leeftijd tussen vijf en zestien jaar oud tenminste acht jaar in Nederland heeft gewoond, kan ervan uitgegaan worden dat een persoon gedurende acht jaar Nederlandstalig onderwijs heeft gevolgd.⁴⁵ Met rapporten of diploma's van erkende Nederlandse onderwijsinstellingen kan een persoon aantonen dat er Nederlandstalig onderwijs is gevolgd. Dit kan zowel particulier onderwijs als Nederlandstalig onderwijs in het buitenland zijn geweest.⁴⁶

Voorbeelden van rapporten of diploma's van erkende Nederlandse onderwijsinstellingen:

- inburgeringsdiploma op A2-niveau of hoger;
- middelbaar schooldiploma behaald in Nederland;
- middelbaar schooldiploma behaald in de Nederlandse Antillen, Suriname of Vlaanderen met een voldoende voor het vak Nederlands;
- diploma van het mbo, hbo of een universitaire opleiding in Nederland of Vlaanderen;
- diploma van een opleiding Nederlands behaald in het buitenland;
- diploma Staatsexamen Nederlands als tweede taal (NT-2), programma I of II.

Het niet voldoende beheersen van de Nederlandse taal is géén uitsluitingsgrond voor het ontvangen van een bijstandsuitkering. De Taaleis is alleen van toepassing als er recht bestaat op een bijstandsuitkering en heeft daarmee betrekking op alle bijstandsgerechtigden. De Taaleis geldt voor personen jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd waarvoor de arbeidsverplichting geldt. Dit betekent dat de verplichting om de Nederlandse taal te leren niet geldt voor een persoon die volledig is ontheven van de arbeidsverplichting, zoals genoemd in artikel 9 van de Participatiewet. De verplichting om de Nederlandse taal te beheersen betreft niet alleen nieuwe bijstandsaanvragers, maar ook degenen die al een bijstandsuitkering ontvangen.

5.1.2. De taaltoets en taaltrajecten

Indien een bijstandsgerechtigde niet over de gevraagde documenten beschikt, dan zal er binnen een termijn van acht weken na ontvangst van de bijstandsaanvraag een toets afgenomen worden om te achterhalen over welk taalniveau de persoon beschikt.⁴⁷ Indien iemand reeds een bijstandsuitkering ontvangt, kan de taaltoets op een nader te bepalen moment worden afgenomen.⁴⁸ Een inschatting van de consulent is niet voldoende. De IASZ heeft beleidsvrijheid ten aanzien van het inrichten en afnemen van de taaltoets. De taaltoets wordt uitgevoerd door de onderwijsinstelling die door het College aangewezen is. De instelling biedt trajecten aan voor formele educatie in de arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond, op grond van de Wet Educatie. De taaltoets moet daarnaast voldoen aan de regels die in het besluit Taaltoets Participatiewet zijn vastgelegd.⁴⁹ In artikel 2 Besluit taaltoets Participatiewet is bepaald, dat de onderdelen van de toets gelijk zijn aan de onderdelen zoals opgenomen in Bijlage 1 van Artikel 2 van 'Het Besluit Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen op referentieniveau 1F voor de Nederlandse Taal'.

⁴⁵ Artikel 2 lid 2 van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁴⁶ Artikel 2 lid 1 van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁴⁷ Artikel 4 lid 1 sub a van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁴⁸ Artikel 4 lid 1 sub b van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁴⁹ Artikel 4 lid 2 van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

De taaltoets bestaat uit een mondeling en een schriftelijk gedeelte.⁵⁰ De toets zal worden afgenomen in een afgesloten ruimte, onder zodanige omstandigheden dat rekening kan worden gehouden met de individuele omstandigheden van een persoon.⁵¹

Artikel 18b lid 3 Participatiewet: "Indien uit de uitkomst van de toets, bedoeld in het tweede lid, blijkt dat de belanghebbende niet of niet in voldoende mate de vaardigheden in de Nederlandse taal beheerst, wordt het redelijk vermoeden, bedoeld in het eerste lid, geacht aanwezig te zijn."

Indien een taaltoets onvoldoende is, ontstaat er een rechtsvermoeden. Het rechtsvermoeden kan op ieder moment worden ontkracht, door het overleggen van de benodigde documenten. Doet de bijstandsgerechtigde dit niet, dan dient de IASZ de bijstandsgerechtigde binnen acht weken op de hoogte te stellen dat er een 'redelijk vermoeden' bestaat dat de persoon de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheerst. Als de uitslag van de taaltoets positief is wordt een kennisgeving verstuurd.

5.1.3. Vrijstelling

Een persoon kan alleen worden vrijgesteld van de taaltoets indien elke vorm van verwijtbaarheid ontbreekt.⁵²

- indien sprake is van een ontheffing in het kader van de Wet Inburgering;
- indien diverse malen een taal cursus is gevolgd en door de educatie-instelling is vastgesteld dat door in de persoon gelegen factoren de persoon niet in staat is om de Nederlandse taal op het gewenste niveau te verwerven;
- indien in het verleden een taaltoets is afgenomen en destijds is vastgesteld dat belanghebbende de Nederlandse taal beheerst;
- indien er sprake is van een kortdurende periode waarin de bijstandsuitkering wordt ontvangen door een persoon, bijvoorbeeld door een aankomende emigratie of ongeneeslijke terminale ziekte;
- indien er sprake is van volledige ontheffing van de arbeidsverplichting op grond van psychische, fysieke en sociale problematiek of geestelijk onvermogen, welke minstens een jaar duurt.

5.1.4. Verlagingsmaatregelen

Indien de uitkomst van de taaltoets inhoudt dat de bijstandsgerechtigde niet het gewenste taalniveau beheerst, dan wordt de volgende procedure gevolgd: de persoon wordt geïnformeerd waarbij de uitslag van de taaltoets bekend wordt gemaakt en een taaltraject op maat wordt aangeboden.⁵³

Wanneer de bijstandsgerechtigde akkoord gaat met het taaltraject, tekent hij de trajectovereenkomst. De trajectovereenkomst wordt ook wel 'de bereidverklaring' genoemd. Indien iemand niet akkoord gaat met het taaltraject, zal de bijstand worden verlaagd op grond van artikel 18b van de Participatiewet. De persoon dient binnen acht weken schriftelijk in kennis te worden gesteld. De kennisgeving zal worden opgestuurd met daarin een aankondiging tot verlaging van de bijstandsuitkering. De bijstandsgerechtigde zal in de gelegenheid worden gesteld om binnen een maand na de kennisgeving te starten met het verbeteren van de Nederlandse taal.

⁵⁰ Artikel 3 van het Besluit Taaltoets Participatiewet

⁵¹ Artikel 6 van het Besluit Taaltoets Participatiewet

⁵² Artikel 3 van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

⁵³ Artikel 5 van de Beleidsregels Wet Taaleis Heemstede 2016

Indien er geen inspanning zal worden gepleegd, kan de bijstandsuitkering worden verlaagd met twintig procent. De bijstandsuitkering zal worden verlaagd vanaf het moment van de aankondiging, zie artikel 18b lid 4 van de Participatiewet:

Artikel 18b lid 4 Participatiewet: “Belanghebbende wordt na de uitkomst van de toets, bedoeld in het tweede lid, waaruit blijkt dat hij niet of niet in voldoende mate de vaardigheden in de Nederlandse taal beheerst, binnen een door het College te bepalen termijn die ten hoogste acht weken bedraagt, door het College schriftelijk in kennis gesteld van het redelijk vermoeden, bedoeld in het eerste lid. De verlaging van de bijstand vindt plaats vanaf het moment dat die schriftelijke kennisgeving plaatsvindt.”

De kennisgeving met de verlaging van de bijstandsuitkering is een besluit in de zin van de Awb. Dit betekent dat tegen de kennisgeving bezwaar kan worden aangetekend. Bij de kennisgeving moet van een verlaging worden afgezien indien de bijstandsgerechtigde zich bereid heeft verklaard binnen vier weken taalonderwijs te gaan volgen of indien elke vorm van verwijtbaarheid ontbreekt.⁵⁴⁵⁵ Indien er sprake is van verlaging van de bijstandsuitkering, is artikel 18b lid 7 van de Participatiewet van toepassing. Op grond van dit artikel moet worden beoordeeld of er sprake is van bijzondere omstandigheden die tot dringende redenen leiden. Indien er sprake is van aantoonbare, bijzondere omstandigheden zal er geen verlaging plaatsvinden:

Artikel 18b lid 7 Participatiewet: “In afwijking van het eerste lid stemt het College in verband met het in dat lid bedoelde redelijke vermoeden een verlaging af op de omstandigheden van de belanghebbende en diens mogelijkheden om middelen te verwerven, indien naar zijn oordeel, gelet op de bijzondere omstandigheden, dringende redenen daartoe noodzaken.”

Wat valt er onder bijzondere omstandigheden? Hierbij kan worden gedacht aan persoonlijke omstandigheden: een leerprobleem dat is vastgesteld d.m.v. een officiële verklaring van deskundigen, bijvoorbeeld een dyslexie-verklaring, of als er in een medisch of psychologisch advies is vastgesteld dat iemand niet kan deelnemen aan de activiteiten.

In bepaalde gevallen kan het voorkomen dat een belanghebbende niet meer leerbaar is, dit kan worden aangetoond door bij de onderwijsinstelling een leerbaarheidstest te doen.⁵⁶ Het is voldoende dat een bijstandsgerechtigde binnen één maand na het afgeven van de bereidverklaring start met een leertraject. De verantwoordelijkheid voor het volgen van een verbetertraject ligt bij de bijstandsgerechtigde zelf. De bijstandsgerechtigde heeft de vrijheid om zelf te bepalen waar het verbetertraject zal worden gevolgd. Het is van belang dat er wel kan worden aangetoond dat iemand zich zal inspannen om de Nederlandse taal te leren beheersen. Het verbetertraject moet binnen een redelijke termijn leiden tot verbetering van de Nederlandse taal. Het is een vorm van maatwerk.

⁵⁴ Artikel 18b, lid 6 van de Participatiewet

⁵⁵ Artikel 18b lid 6, onderdeel a van de Participatiewet

⁵⁶ Toelichting op de Beleidsregels Wet taaleis Heemstede 2016

5.1.5. De voortgang van het leertraject

Nadat de bijstandsgerechtigde zich bereid heeft verklaard een leertraject te gaan volgen, ontstaat de verplichting om voldoende voortgang te maken gedurende het leertraject.⁵⁷ Bij de beoordeling van de voortgang zal de focus liggen op de inspanningsverplichting. Het leren van de Nederlandse taal is een wettelijke plicht, er zal worden verwacht dat iemand voorrang geeft aan het leren en beheersen van de Nederlandse taal. De IASZ heeft beleidsvrijheid om vast te stellen op welke momenten de voortgang gerapporteerd wordt en hoe lang een bijstandsgerechtigde de plicht heeft om te werken aan de beheersing van de Nederlandse taal. Uit de parlementaire geschiedenis van de Taaleis kan worden afgeleid dat er minimaal eens in de zes maanden een controle van de voortgang moet plaatsvinden.⁵⁸ Indien zes maanden na de kennisgeving blijkt dat de inspanning onvoldoende is, kan de bijstandsuitkering worden verlaagd met veertig procent, voor de duur van zes maanden. Van deze verlaging moet worden afgezien indien elke verwijtbaarheid ontbreekt. Wordt er tot slot twaalf maanden na de kennisgeving vastgesteld dat de bijstandsgerechtigde nog niet voldoet aan de verwachte voortgang, dan wordt de bijstand verlaagd met honderd procent van de bijstandsnorm. In het geval van een verlaging van honderd procent, zal de bijstandsgerechtigde tijdelijk geen bijstandsuitkering ontvangen.

§ 5.2. Dossieronderzoek

Om in kaart te brengen hoe de IASZ de Taaleis uitvoert, is er een dossieronderzoek uitgevoerd. Voor het uitvoeren van het dossieronderzoek zijn dossiers geraadpleegd van bijstandsgerechtigden, die op het moment van schrijven, medio maart 2018, een bijstandsuitkering ontvingen vanuit de IASZ. Het dossieronderzoek draagt bij aan het onderzoek omdat het inzicht geeft in de huidige uitvoering van de Taaleis. Om het dossieronderzoek te kunnen uitvoeren zijn relevante gegevens opgevraagd bij de systeembeheerder, welke werkzaam is bij de IASZ.

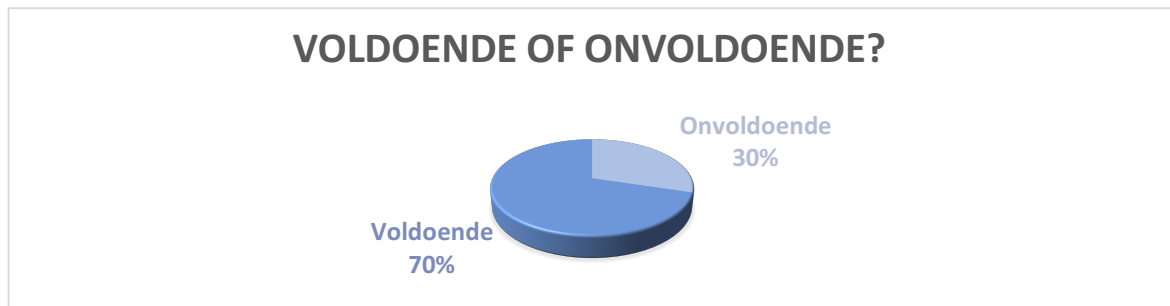
5.2.1. Gegevensverzameling

In maart 2018 ontvingen 619 inwoners van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede een bijstandsuitkering van de IASZ. De IASZ werkt met 'CiVision'. Met behulp van de systeembeheerder is het digitale dossieronderzoek uitgevoerd. Door de systeembeheerder is uit het systeem gehaald bij welke bijstandsgerechtigden de Taaleis op 'onvoldoende' staat. De gegevens zijn te vinden in CiVision onder 'Klantprofiel (Taaleis)'. Op basis van een Excel-bestand met data over de Taaleis van deze bijstandsgerechtigden, is onderzocht wat de reden is dat de Taaleis onvoldoende is en in hoeverre de IASZ te maken heeft gehad met de uitvoering van de Taaleis. Om de status te kunnen onderzoeken, zijn alle dossiers met de status 'Taaleis onvoldoende' digitaal geraadpleegd. Het Excel-bestand is niet toegevoegd aan de bijlagen van dit onderzoek, omdat het bestand privacygevoelige informatie bevat (o.a. NAW-gegevens en BSN).

⁵⁷ Artikel 18 lid 6 juncto lid 9 van de Participatiewet

5.3. Uitkomsten

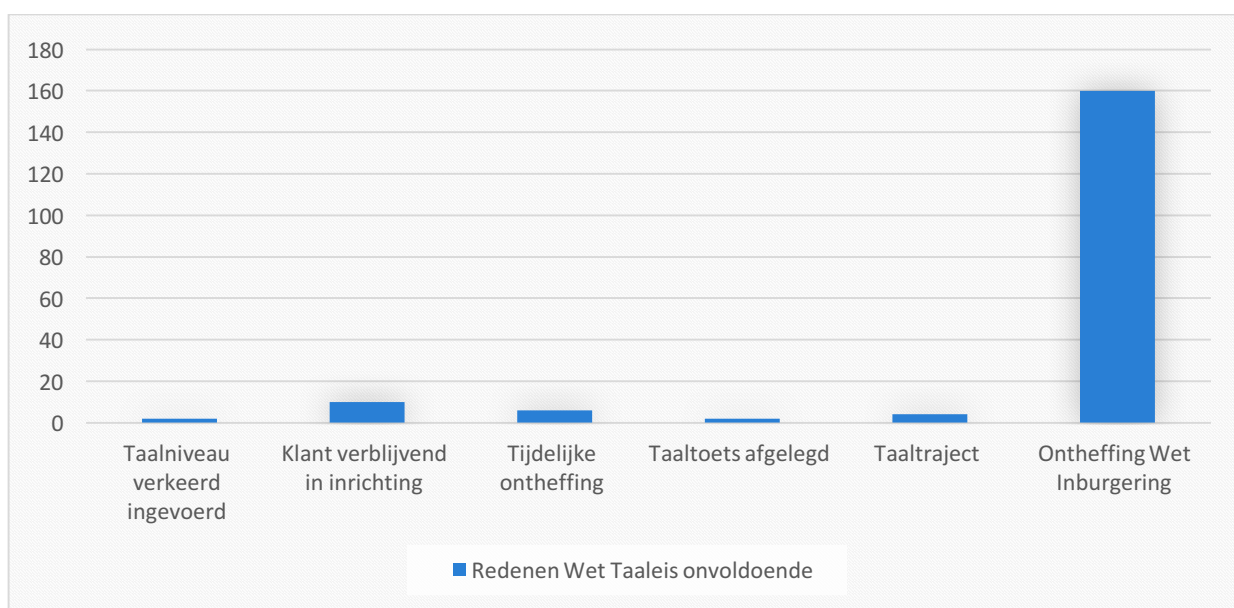
In eerste instantie is gekeken naar hoeveel bijstandsgerechtigden niet voldoen aan de Taaleis. Uit het dossieronderzoek is gebleken dat 184 van de 619 personen op dit moment niet voldoen aan de gestelde eisen.

Figuur IV: Taaleis onvoldoende of voldoende?

Bron: IASZ

Om de reden van de status te achterhalen is elk dossier individueel geraadpleegd. In Figuur VII wordt het onderscheid weergegeven waarom de individuele bijstandsgerechtigde niet voldoet aan de Taaleis.

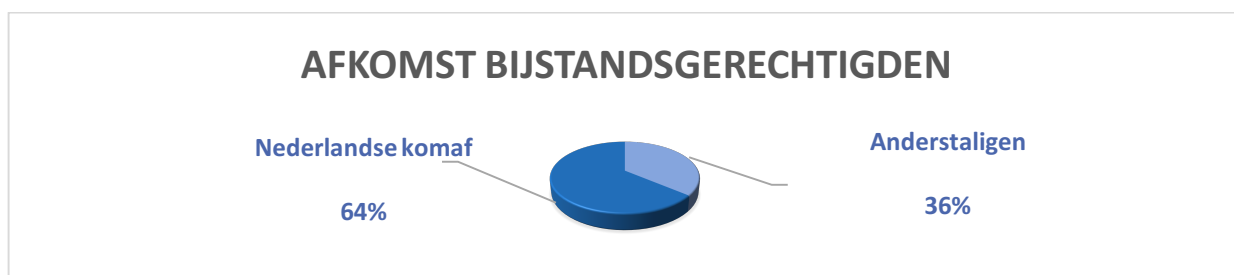

Figuur V: Redenen Wet Taaleis onvoldoende

Bron: Intergemeentelijke Afdeling Sociale Zaken

In totaal is het taalniveau tweemaal verkeerd ingevoerd door de consulent. Uit dossieronderzoek is gebleken dat het taalniveau als onvoldoende stond genoteerd, terwijl de bijstandsgerechtigde tijdens het rechtmatigheidsonderzoek had aangetoond te voldoen aan de Taaleis. Tien personen zijn ontheven van de Taaleis omdat zij in een inrichting verblijven. Bij een verblijf in een inrichting kan worden gedacht aan een verblijf in bijvoorbeeld een geestelijke gezondheidszorginrichting. In totaal zijn er zes personen tijdelijk ontheven van de Taaleis.

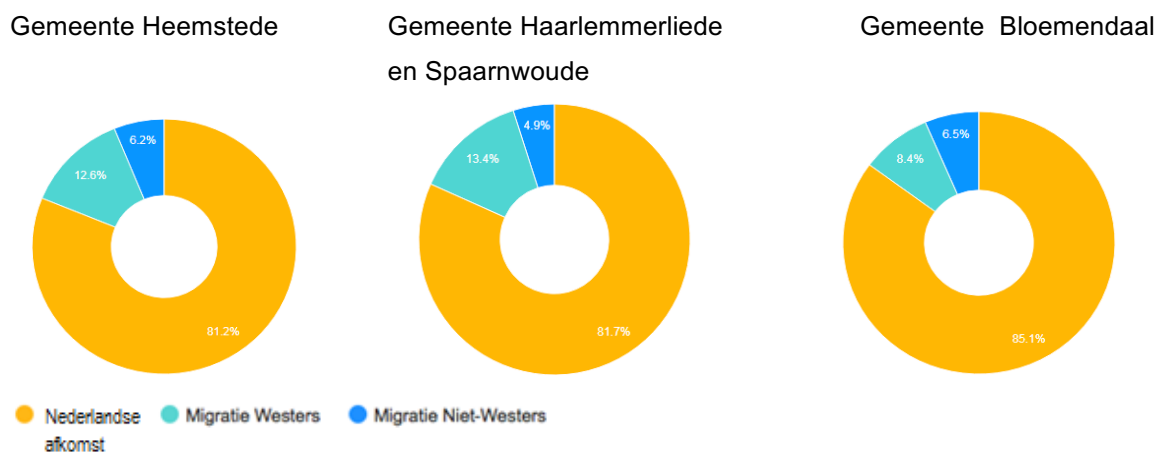
De reden hiervoor kan een ontheffing zijn vanwege arbeidsongeschiktheid. Indien er sprake is van een tijdelijke ontheffing, is er sprake van een ontheffing van minder dan een jaar. Tot slot is uit het dossieronderzoek gebleken dat 160 personen zijn ontheven van de Taaleis op grond van de Wet Inburgering. De Wet Inburgering is van toepassing op alle vreemdelingen van buiten de Europese Unie, die duurzaam in Nederland willen blijven. Hiervoor moet een persoon inburgeren om de Nederlandse taal te leren beheersen. Zolang iemand bezig is met een inburgeringstraject en een bijstandsuitkering ontvangt, kan dit worden aangemerkt als 'voldoende inspanning' zoals gesteld wordt in de Wet Taaleis.⁵⁹ Het feit dat er 160 personen zijn ontheven van de Taaleis op grond van de Wet Inburgering is niet opmerkelijk. Uit onderzoek blijkt namelijk dat 222 van de 619 personen niet in Nederland zijn geboren.

Figuur VI Afkomst bijstandsgerechtigden

(Bron: IASZ)

Dat het grootste gedeelte van bijstandsgerechtigden van Nederlandse komaf is, is duidelijk te herleiden aan de verdeling van de afkomst in de IASZ-gemeenten. Gemiddeld 82,6 procent is van Nederlandse afkomst.

Figuur VII

Afkomst inwoners gemeenten

(Bron: waarstaatjegemeente.nl)

Het percentage van anderstaligen, 36 procent, is niet opmerkelijk. Alle gemeenten in Nederland zijn jaarlijks verplicht statushouders op te vangen. Het was de taakstelling voor de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede om in de periode van 1 januari 2016 tot en met april 2018 in totaal 248 statushouders gezamenlijk op te vangen.

⁵⁹ Artikel 9 van de Beleidsregels Wet Taaleis 2016

De gemeente is verplicht om statushouders te huisvesten. Dit is geregeld in de Huisvestingswet (zie figuur VII).

Gemeente	2016	2017	Eerste helft 2018	Totaal
Heemstede	58	37	21	116
Bloemendaal	58	30	18	106
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	15	9	5	29

Figuur VII, overzicht huisvesting vergunninghouder (Bron: Rijksoverheid)

Uit het dossieronderzoek is gebleken dat de IASZ in twee gevallen een bijstandsgerechtigde een taaltoets zal moeten laten afleggen om het taalniveau aan te tonen. Deze zal worden afgenomen bij het Nova College te Haarlem. Deze personen zullen hiervan op de hoogte worden gesteld middels een uitnodigingsbrief (zie bijlage 2). De consulent meldt deze persoon aan bij het Nova College d.m.v. een aanmeldingsformulier (zie bijlage 3). Vier personen zijn op dit moment bezig met een taaltraject. Uit het dossieronderzoek is gebleken dat de IASZ geen maatregelen heeft opgelegd aan bijstandsgerechtigden, als het gaat om het niet nakomen van de verplichtingen op grond van de Taaleis. Daarnaast is er in de periode van 1 januari 2016, de datum van de inwerkingtreding, tot en met april 2018 geen enkele bijstandsuitkering verlaagd in het kader van de Taaleis.

5.4. Deelconclusie

In paragraaf 5.1. is het werkproces van de Taaleis in kaart gebracht. Er kan worden geconcludeerd dat zodra een inwoner van de IASZ-gemeenten een bijstandsuitkering aanvraagt, er zal worden verzocht om aan te tonen dat iemand minimaal referentieniveau 1F beheerst. Een persoon kan het taalniveau aantonen door documenten te overleggen. Mocht de persoon dit niet kunnen en niet vrijgesteld worden van de Taaleis, zal er een taaltoets afgelegd moeten worden. Bij het niet behalen van de taaltoets, zal de persoon binnen een periode van vier weken moeten starten met een verbetertraject. Gebeurt dit niet, dan zal een verlaging van de bijstandsuitkering volgen. Het eerste half jaar twintig procent, het tweede half jaar veertig procent en daarna zal er honderd procent in mindering worden gebracht. Zodra de bijstandsgerechtigde aangeeft bereid te zijn het taalniveau te verbeteren zal er geen verlaging plaats vinden. In paragraaf 5.2 zijn de resultaten van het dossieronderzoek weergegeven. Uit de resultaten van het dossieronderzoek kan worden geconstateerd dat dertig procent van de bijstandsgerechtigden niet voldoen aan de eisen, zoals gesteld in de Taaleis. De redenen hiervoor zijn: een tijdelijke ontheffing (zes bijstandsgerechtigden), ontheffing op basis van de Wet Inburgering (160 bijstandsgerechtigden) of een verblijf in een instelling (tien bijstandsgerechtigden). Tot slot is uit het dossieronderzoek gebleken dat er in twee gevallen een taaltoets is afgelegd door een bijstandsgerechtigde. Er zijn (nog) geen maatregelen opgelegd en geen enkele bijstandsuitkering is verlaagd in het kader van de Taaleis.

Hoofdstuk 6. Ervaringen met de uitvoering van de Taaleis

6.1. Interviews medewerkers IASZ

In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op deelvraag 3: ‘Welke belemmerende en bevorderende factoren ervaren medewerkers van de IASZ bij het begeleiden van de bijstandsgerechtigden met een taalachterstand, in het kader van de Wet Taaleis Participatiewet?’ De onderzoeksresultaten van deelvraag 3 zullen bijdragen aan dit onderzoek, omdat er duidelijk zal worden hoe de medewerkers de uitvoering van de Taaleis in de praktijk ervaren. De deelvraag richt zich grotendeels op de uitvoering van de Taaleis in de dagelijkse werkzaamheden van consultants en beleidsmedewerkers. In de eerste paragraaf zal allereerst duidelijk worden op welke wijze de respondenten zijn geselecteerd. De topiclist is te vinden in bijlagen 5 tot en met 9. De geïnterviewde medewerkers worden in deze paragraaf ook wel aangeduid als “respondenten”.

6.1.1. Selectie en gegevens respondenten

Voor dit onderzoek zijn meerdere consultants benaderd. Alle consultants waren bereid om mee te werken aan dit onderzoek. De consultants zijn op een willekeurige wijze geselecteerd en benaderd. Tijdens de selectie is rekening gehouden met beschikbaarheid en werkdruk. In eerste instantie zijn vijf consultants benaderd voor een interview. Gedurende het laatste interview bleek dat door middel van een diepte-interview geen nieuwe informatie meer werd verzameld, dit wordt ook wel saturatie of verzadiging genoemd. Op dat moment werd duidelijk dat alle benodigde informatie verzameld was en is besloten om geen consultants meer te benaderen voor dit onderzoek.⁶⁰ Naast de consultants is er ook een beleidsmedewerker gevraagd om mee te werken aan het onderzoek. De beleidsmedewerkers die werkzaam zijn voor de IASZ hebben ieder verschillende taken/specialismen. Om die reden is besloten om alleen de beleidsmedewerker te interviewen die te maken heeft gehad met de beleidsvorming van de Wet Taaleis.

6.2. Uitkomsten van de interviews

In de volgende paragrafen zullen de uitkomsten van de interviews met de consultants, paragraaf 6.2.1., worden besproken. In paragraaf 6.2.2. zal de uitkomst van het interview met de beleidsmedewerker worden besproken.

6.2.1. Uitkomsten interview consultants

Aan de respondenten is ten eerste naar de mening over de invoering van de Taaleis gevraagd. De meningen van de respondenten hierover zijn verschillend. Twee respondenten zijn van mening dat het correct is dat de Taaleis is ingevoerd, dit blijkt uit meerdere citaten:

Consulent 3: “Het is een goed streven dat iedereen die in Nederland verblijft, de Nederlandse taal moet beheersen.”

⁶⁰ Baarda, 2010, p. 42.

Consulent 4: “Ik vind het goed dat er een wet aan de taalverplichting is gekoppeld, om zo de druk op te leggen om de Nederlandse taal te leren.”

Twee respondenten zijn het niet eens met de invoering van de Taaleis. Consulent 1 is van mening dat de Taaleis zijn doel voorbij schiet. De Taaleis is in het leven geroepen om mensen de Nederlandse taal te leren, maar door het strenger te sanctioneren, zal een persoon niet gemotiveerd raken om de taal sneller te leren. Consulent 2 is het eens met de invoering van de Taaleis, maar niet voor iedereen, alleen voor mensen die zijn gevlucht (vluchtelingen en statushouders) of net in Nederland zijn komen wonen (immigranten). Daarnaast zet consulent 2 vraagtekens bij de invoering van de Taaleis: “werkt de Taaleis ook voor mensen die in Nederland zijn geboren?”

Het belang van taal

De Taaleis is ingevoerd om personen de plicht op te leggen om de Nederlandse taal te leren. Aan de respondenten is gevraagd of zij van mening zijn dat de invoering van de Taaleis de motivatie van bijstandsgerechtigden om de Nederlandse taal te beheersen zal vergroten. Alle respondenten zijn het er mee eens dat de invoering van de Taaleis niet zal bijdragen aan het verhogen van de motivatie om de Nederlandse taal te leren. Een reden die hiervoor wordt gegeven is, dat de intrinsieke motivatie van de bijstandsgerechtigden niet zal worden vergroot. Intrinsieke motivatie is de motivatie die vanuit jezelf komt. Intrinsieke motivatie heb je als je iets doet omdat je het graag wil doen, niet omdat je van buitenaf wordt gemotiveerd om iets te doen. Wel vindt deze geïnterviewde consulent dat de invoering van de Taaleis kan bijdragen tot het verkleinen van de afstand naar de arbeidsmarkt. Ook wordt aangegeven dat de doelgroep waarmee de consulenten te hebben een lastige doelgroep is. In sommige gevallen willen mensen de taal wel leren, maar lukt het niet vanwege persoonlijke omstandigheden. Denk hierbij aan personen met een moeilijk verleden, bijvoorbeeld een trauma of aan personen die moeilijk leerbaar zijn.

Consulent 3: “Ik ben van mening dat de inwerking van de Taaleis niet de motivatie zal vergroten. Ik ben van mening dat wanneer je mensen verplicht, dus het woordje “moet” voor iets zet, dit nooit zal motiveren.”

De Taaleis als politieke kwestie.

Staatsecretaris Van der Ark heeft uitgesproken dat de Taaleis door de gemeenten strenger moet worden gehandhaafd. De politieke partij VVD wilde aanvankelijk een hardere Taaleis invoeren, zij zijn van mening dat de Taaleis strenger moet worden uitgevoerd door de gemeenten. Daartegenover willen de politieke partijen D66, de ChristenUnie en de SGP de Taaleis afzwakken tot enkel een inspanningsverplichting. Een inspanningsverplichting is een contractuele verplichting om de nodige inspanning te leveren teneinde een bepaald resultaat te bereiken. De inspanningsverplichting houdt in dat iemand zich moet inspannen om de Nederlandse taal te leren. Alle respondenten zijn van mening dat enkel een inspanningsverplichting niet voldoende zal zijn om de bijstandsgerechtigde te laten voldoen aan de voorwaarde om de Nederlandse taal minimaal op referentieniveau 1F te beheersen.

De reden die hiervoor wordt gegeven is indien je een persoon de plicht oplegt om de Nederlandse taal te leren door zich in te spannen, de verplichting niet zal motiveren om de Nederlandse taal te leren. Alle respondenten geven aan dat het in sommige gevallen lastig is om te bepalen wat voldoende inspanning is.

Consulent 1: "Mijn mening ligt in het midden wat betreft de politiek. Maar het is zeker, als wij naar het buitenland verhuizen, dan is het ook belangrijk dat wij de taal van het land leren om je eigen hachje te redden. Ik vind het echt heel belangrijk dat mensen de taal leren en dat zij daarin leren om zelfstandig te zijn."

Consulent 5: "De Taaleis enkel afzwakken tot een inspanningsverplichting heeft geen nut. Het moet ook gaan om een resultaatverplichting, iemand moet nou eenmaal voldoen aan de Taaleis. Dit bereik je niet alleen met een inspanningsverplichting."

De uitvoering van de Taaleis

Alle respondenten geven aan dat de Taaleis een grote invloed heeft op de werkzaamheden als consulent. Alle respondenten geven aan dat zij voornamelijk bij de rechtmatigheidsonderzoeken te maken hebben met de uitvoering (beoordelen of iemand voldoet) van de Taaleis. Tijdens een rechtmatigheidsonderzoek wordt gecontroleerd of een persoon nog recht heeft op een bijstandsuitkering. Daarnaast hebben alle consulenten te maken met de Taaleis bij het aanvragen van een bijstandsuitkering. Alle respondenten hebben aangegeven dat zij nog geen enkele maatregel hebben opgelegd in het kader van de Taaleis.

Uit onderzoek van het CBS, uitgevoerd in 2018, is naar voren gekomen dat gemeenten de Taaleis niet in voldoende mate naleven⁶¹. Aan de respondenten is daarom gevraagd hoe zij denken over de uitvoering van de Taaleis door de IASZ. Alle respondenten hebben aangegeven dat zij van mening zijn dat de IASZ de Taaleis in voldoende mate naleeft. Dit blijkt ook uit een citaat uit het interview:

Consulent 2: "Vorig jaar, in 2017, hebben wij alle bijstandsgerechtigden, tijdens de rechtmatigheidsonderzoeken gecheckt en bij de nieuwe aanvragen toetsen wij de Taaleis het ook. Ik denk wel dat wij er goed mee bezig zijn op dit moment."

Belemmerende factoren

Ondanks het feit dat alle respondenten hebben aangegeven dat de Taaleis in voldoende mate wordt nageleefd door de IASZ, is er aan de respondenten gevraagd of zij belemmerende factoren ervaren bij de uitvoering van de Taaleis. Indien de respondenten aangaven dat zij belemmerende factoren ervaren bij de uitvoering, is doorgevraagd naar de mogelijke oorzaken hiervan.

Onderstaande punten zijn naar voren gekomen:

1. De Taaleis wordt te weinig onder de aandacht gebracht bij de bijstandsgerechtigden.

Enkele consulenten zijn van mening dat de Taaleis meer onder aandacht moet worden gebracht bij de bijstandsgerechtigden. De consulenten gaven aan dat de Taaleis te summier wordt uitgelegd aan de bijstandsgerechtigden.

⁶¹ Braggaar, Leendertse, Molenaar-Cox, 2018

De Taaleis komt tijdens de gesprekken tussen de consulent en de bijstandsgerechtigde 'ergens achteraan' en krijgt hierdoor te weinig aandacht. Consulent 1 is van mening dat de Taaleis een belangrijkere rol moet gaan spelen tijdens de gesprekken.

Consulent 5: "Ik ben van mening dat de Taaleis iets meer onder de aandacht moet worden gebracht. Ik ben van mening dat, gezien de politieke kwestie, de Taaleis een steeds belangrijkere rol gaat spelen in de Participatiewet. Nu krijgt de Taaleis vaak weinig aandacht."

2. De bijstandsgerechtigden worden te weinig ingelicht over de betekenis van de Taaleis.

Alle respondenten hebben aangegeven dat de bijstandsgerechtigden te weinig voorlichting krijgen over de betekenis van de Taaleis. Hiervoor werden verschillende redenen genoemd:

- Er is een brief uitgegaan die eigenlijk te lastig is voor de doelgroep. De brief was vrij ingewikkeld en zou eigenlijk in versimpelde taal moeten worden geschreven (één keer benoemd);
- De Taaleis is geïntroduceerd met een brief, maar de meeste bijstandsgerechtigden spreken de Nederlandse Taal niet. De Taaleis zou beter kunnen worden uitgelegd met een voorlichting (één keer benoemd).
- De Taaleis is geïntroduceerd met een brief in het Nederlands, deze brief is opgestuurd naar mensen die de Nederlandse taal niet spreken. De introductiebrief zou beter in het Engels of in het Arabisch kunnen worden opgesteld (één keer benoemd).

3. Het doel van de Taaleis is onduidelijk.

Meerdere respondenten hebben aangegeven dat het doel van de Taaleis in sommige gevallen onduidelijk is. In een situatie moest een bijstandsgerechtigde die de Nederlandse taal vloeiend spreekt, alsnog een taaltoets afleggen. De bijstandsgerechtigde moest een taaltoets afleggen, omdat zij haar taalniveau niet kon aantonen door middel van bewijsstukken. Artikel 18b van de Participatiewet heeft raakvlakken met de Wet Inburgering. In sommige gevallen levert dit raakvlak verwarring op, voornamelijk voor statushouders die bezig zijn met een inburgeringstraject, op grond van de Wet Inburgering. Statushouders zijn ontheven van de Taaleis, omdat zij bezig zijn met een inburgeringstraject. Voor de statushouders is het in sommige gevallen niet duidelijk waarom zij zijn ontheven van de Taaleis.

4. De uitvoering van de Taaleis is in sommige gevallen overbodig.

De respondenten hebben aangegeven dat het uitvoeren van de Taaleis in bepaalde gevallen als overbodig kan worden gezien.

De respondenten hebben meerdere voorbeelden genoemd van overbodige handelingen:

- Bijstandsgerechtigden moeten verplicht een taaltoets afleggen, indien zij de Nederlandse taal vloeiend kunnen spreken, maar niet kunnen aantonen dat zij Nederlandstalig onderwijs hebben gevolgd.

- Bijstandsgerechtigden moeten middels diploma's van de basis- en/of middelbare school aantonen dat zij Nederlandstalig onderwijs hebben gevolgd. Dit is in sommige gevallen overbodig, omdat een groot gedeelte van de bijstandsgerechtigden verplicht Nederlandstalig onderwijs heeft gevolgd tijdens de leerplichtige leeftijd, op grond van de Leerplichtwet.

Consulent 3: "Op papier klopt de uitvoering van de Taaleis, maar het zijn de praktische zaken die de uitvoering van de Taaleis lastig maken."

Verbeterpunten

Aan de respondenten is gevraagd of zij nog verbeterpunten hebben voor de IASZ, om de uitvoering van de Taaleis te vereenvoudigen. De volgende punten werden benoemd:

- de uitvoering van de Taaleis moet laagdrempeliger worden gemaakt (twee keer genoemd);
- de uitvoering van de Taaleis moet praktischer worden voor de consulenten, zodat de aanmelding bij een taaltraject eenvoudiger gaat (één keer genoemd);
- de voorlichting aan de bijstandsgerechtigden moet verbeteren, niet enkel met een brief maar ook bijvoorbeeld met een verkorte cursus (drie keer genoemd);
- zorg dat er meer tijd is om de Taaleis op een goede wijze te kunnen uitvoeren (één keer genoemd);
- de uitvoering van de Taaleis moet worden aangepast aan het niveau van de persoon, denk aan brieven in het Arabisch en Engels (één keer genoemd).

De positie op de arbeidsmarkt

Uit onderzoek blijkt dat het beheersen van de Nederlandse taal bijdraagt aan een betere positie op de arbeidsmarkt. Aan de respondenten is gevraagd of zij in de praktijk belemmeringen ervaren bij de begeleiding van personen die de Nederlandse taal niet goed beheersen. Alle respondenten hebben aangegeven dat zij hierbij belemmeringen ervaren en ook zijn zij allen van mening dat hier wel oplossingen voor te vinden zijn. In sommige gevallen nemen de bijstandsgerechtigden iemand mee die kan fungeren als tolk of vertaler, bijvoorbeeld een kind of een begeleider van Vluchtelingenwerk. De consulenten kunnen daarnaast ook maatregelen nemen om het contact te verbeteren, bijvoorbeeld door het inschakelen van de tolktelefoon. Drie respondenten gaven aan weleens gebruik te hebben gemaakt van de tolktelefoon.

Aan de respondenten is gevraagd of zij het beheersen van de Nederlandse taal belangrijk vinden voor een snellere doorstroming naar werk. Alle respondenten gaven aan dat het beheersen van de Nederlandse taal niet bepalend is voor een snellere doorstroming naar werk, maar indien een persoon de Nederlandse taal beheerst, het de doorstroom naar werk wel vereenvoudigd.

Bijstandsgerechtigden die de Nederlandse taal niet beheersen en uitstromen naar werk, krijgen vaak een baan waar het spreken van de Nederlandse taal niet noodzakelijk is, bijvoorbeeld werken aan een lopende band in een fabriek of een krantenwijk.

Eén van de consultants is van mening dat het niveau niet bepalend is:

Consulent 1: "Ik denk niet dat de beheersing van de Nederlandse taal bepalend is voor een snellere doorstroom naar werk. Ik heb heel veel mensen in mijn caseload met WO-niveau, maar die willen persé een baan op een bepaald niveau. Motivatie is belangrijker dan de taal."

Samenwerking met ketenpartners

Aan de respondenten is gevraagd hoe zij de samenwerking met ketenpartners ervaren. Ketenpartners zijn hulpverleners of vrijwilligers waarmee wordt samengewerkt. Voorbeelden van ketenpartners zijn vrijwillige organisaties, gericht op de ondersteuning bij het leren van de taal: zij geven op vrijwillige basis taallessen aan personen. Alle respondenten ervaren de samenwerking met ketenpartners als positief. De respondenten hebben een aantal ketenpartners genoemd met wie zij de samenwerking als prettig ervaren: zoals Pasmatch en Agros. Aan de respondenten is gevraagd welke re-integratietrajecten (aangeboden door de ketenpartners) zij als positief ervaren om het taalniveau te verhogen. Consulent 2 heeft aangegeven dat een taalstage, aangeboden door ketenpartner Pasmatch, zeer effectief is als het gaat om het leren van de taal. Daarnaast worden de taalverhogingstrajecten bij het Nova College en een re-integratietraject bij ketenpartner Agros genoemd als belangrijke trajecten.

6.2.2. Uitkomst interview beleidsmedewerker

De respondent is werkzaam als beleidsmedewerker, belast met beleidsuitvoering op het gebied van statushouders: van huisvesting tot en met re-integratie. In eerste instantie is gevraagd naar haar mening over de invoering van de Taaleis. De respondent heeft aangegeven dat zij verrast is door de invoering van de Taaleis. Zij is van mening dat de invoering van de Taaleis kan worden gezien als goedmaker, dit met reden omdat de gemeenten sinds 2013 niet meer belast zijn met de uitvoering van de Wet Inburgering. Tijdens de uitvoering van de Wet Inburgering hebben de gemeenten voor duale trajecten gezorgd om bijstandsgerechtigden mogelijkheden te bieden om de Nederlandse taal te leren. Deze trajecten zijn nu stopgezet. Respondent is tevreden over de invoering van de Taaleis, als het gaat om de begeleiding van de laaggeletterden. De Taaleis heeft goede kansen geboden aan analfabeten. Door de invoering van de Taaleis, hebben de gemeenten de analfabeten in beeld gekregen. Aan hen zijn sinds de invoering taalverhogingstrajecten en/of taallessen aangeboden. Respondent is van mening dat de gemeenten de Wet Inburgering weer moeten gaan uitvoeren. Dit blijkt uit het volgende citaat:

Beleidsmedewerker: "Ja, ik denk als ik de beleidsmedewerkers uit Den Haag advies mag geven: als zij de Wet Inburgering teruggeven aan de gemeenten dan is het ook opgelost."

Aan respondent is doorgevraagd naar de mogelijkheden voor het inzetten van taaltrajecten. De taalverhogingstrajecten en taallessen worden gefinancierd door educatiebudgetten. Deze educatiebudgetten ontvangen de gemeenten van het rijk. In 2014 is met de wijziging van de Wet Participatiebudget en de Wet Educatie en Beroepsonderwijs besloten het budget voor volwasseneneducatie aan de contactgemeenten te verstrekken.

In de wijziging was het voornemen opgenomen om met ingang van 2018 het budget voor volwasseneneducatie over te hevelen naar het gemeentefonds. Deze educatiebudgetten worden per periode aan een taalinstituut toegekend. Omdat de Wet Inburgering gaat tot en met taalniveau A2, maar dit niveau nog niet voldoende is om aan het werk te gaan, biedt de IASZ vervolgtrajecten aan. De beleidsmedewerkers hebben ervoor gezorgd dat elke persoon met een taalachterstand, een taalverhogingstraject aangeboden kan krijgen vanuit het Educatiebudget. De respondent is van mening dat het referentieniveau 1F echter niet voldoende is om aan het werk te gaan.

Aan respondent is gevraagd wat haar mening is over de huidige uitvoering van de Taaleis door de IASZ. Zij is van mening dat de Taaleis momenteel in voldoende mate wordt nageleefd. Respondent is echter minder enthousiast wanneer een bijstandsgerechtigde het taaltraject bij het Nova College afslaat en op eigen gelegenheid de Nederlandse taal gaat leren. De respondent is van mening dat, indien de beleidsregels rondom de Taaleis zouden worden geëvalueerd, het op eigen gelegenheid leren van de Nederlandse taal moet worden afgeschaft. Iemand zal dus verplicht moeten worden om het taaltraject te volgen bij het Nova College.

Daarnaast is gevraagd of de respondent van mening is of de Taaleis strenger moet worden gehandhaafd. Uit onderzoek van het CBS⁶² is namelijk gebleken dat de Taaleis in onvoldoende mate wordt gecontroleerd door gemeenten. De respondent is van mening dat de Taaleis op dit moment goed wordt uitgevoerd, maar dat het volgen van de vorderingen van taaltrajecten, de handhaving en het monitoren van de vorderingen kan worden verbeterd.

Aan de respondent is gevraagd of zij van mening is of de invoering van de Taaleis de motivatie van een persoon kan vergroten. Respondent is van mening dat de Taaleis de motivatie niet zal vergroten. De doelgroep waarop de Taaleis van toepassing is is beperkt. Zij is van mening dat het taalniveau zeer bepalend is voor een plaats op de arbeidsmarkt. Daarnaast geeft respondent aan dat duale trajecten en het leren van praktische vaardigheden de beste methodes zijn om de Nederlandse taal te leren. Dit blijkt uit de volgende citaat uit het interview:

Beleidsmedewerker: "Het is van belang om vakgerichte taalkennis te leren en niet alleen maar aap-noot-mieswoordjes. Ze moeten praktische vaardigheden leren. Natuurlijk moet je de basiskennis weten om boodschappen te moeten doen, maar als je vanuit een bijstandspositie moet bekijken dan heeft taalles gecombineerd met werken de voorkeur."

Tot slot is er gevraagd naar artikel 10 van de Beleidsregels Taaleis Heemstede 2016. In dit artikel is de discretionaire ruimte opgenomen als het gaat om de uitvoering van de Taaleis. De discretionaire ruimte kan worden toegepast indien zich een situatie voordoet waarin de beleidsregels niet voorzien. Respondent geeft aan dat de hardheidsclausule nog niet is toegepast. De respondent geeft aan:

Beleidsmedewerker: "In sommige situaties is het noodzakelijk, om ten gunste, van de klant af te wijken. Hoe verwijtbaar is het dat iemand die in Bennebroek woont, niet naar de taalles in Haarlem kan gaan, omdat zijn fiets stuk was. Op dat moment gaan wij inderdaad afwijken van een verlaging van twintig procent."

⁶² Braggaar, Leendertse, Molenaar-Cox, 2018

Aan respondent is gevraagd welke re-integratiemogelijkheden het meest effectief zijn als het gaat om het leren van de taal. Respondent geeft aan dat het doorschakeltraject bij het Nova College het meest effectiefst is gebleken. Daarnaast is zij van mening dat ook begeleiding door taalcoaches effectief is.

6.3. Deelconclusie

Bij de beantwoording van de derde deelvraag is duidelijk geworden hoe verschillend medewerkers denken over de invoering van de Taaleis, de huidige uitvoering van de Taaleis door de IASZ, het belang van het beheersen van de Nederlandse taal en de re-integratiemogelijkheden. Er kan worden geconcludeerd dat alle respondenten van mening zijn dat door de invoering van de Taaleis de bijstandsgerechtigde niet gemotiveerd zal raken om de Nederlandse taal op een betere wijze te leren. Alle respondenten zijn van mening dat taal een belangrijke rol speelt bij het verkrijgen van een betaalde baan, maar dat dit niet bepalend is. Uit de resultaten van de interviews kan worden geconcludeerd dat respondenten belemmerende factoren ervaren bij de uitvoer van de Taaleis. Ondanks het feit dat de respondenten allemaal hebben aangegeven dat de IASZ de Taaleis op dit moment goed uitvoert, zijn in de interviews een aantal verbeterpunten genoemd. Uit het interview met de beleidsmedewerker is naar voren gekomen dat zij van mening is dat de Taaleis een vervanging is van de Wet Inburgering. Daarnaast geeft zij aan dat het van belang is om de regie van de taallessen in eigen beheer van de IASZ of de gemeenten te houden. De kwaliteit van de taallessen moet goed worden gecontroleerd, omdat anders de bijstandsgerechtigden met een taalachterstand hiervan de dupe kunnen worden. Het advies van respondent is: geen taallessen aan de keukentafel, maar taallessen bij gecertificeerde taalinstellingen.

Hoofdstuk 7. De begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand

In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op deelvraag 4: 'Hoe ervaren ketenpartners de begeleiding van een bijstandsgerechtigde, indien de bijstandsgerechtigde de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheerst?' De resultaten van deze deelvragen dragen bij aan dit onderzoek, omdat duidelijk zal worden hoe de ketenpartners van de IASZ denken over het belang van een goede beheersing van de Nederlandse taal van een bijstandsgerechtigde. De geïnterviewde organisaties worden in deze paragraaf ook wel aangeduid als 'respondenten'. In deze paragraaf zal eerst duidelijk worden op welke wijze de respondenten zijn geselecteerd. Daarna zal een schema volgen met achtergrondinformatie over de respondenten. Tot slot zullen per onderwerp de antwoorden van de respondenten uiteen worden gezet.

7.1. Selectie respondenten

Om deelvraag 4 te kunnen beantwoorden zijn diepte-interviews gehouden met drie organisaties, ook wel ketenpartners genoemd. Ketenpartners zijn externe organisaties die een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een bepaald doel. Alle geïnterviewde organisaties zijn betrokken bij de begeleiding van een bijstandsgerechtigde. De IASZ werkt indirect of direct samen met verschillende ketenpartners. In het kader van dit onderzoek zijn ketenpartners benaderd die begeleiding bieden aan een persoon als het gaat om het verbeteren van taalniveau of om het leren van de Nederlandse taal. In Figuur X zijn de gegevens van de geïnterviewde ketenpartners opgenomen. In deze tabel wordt informatie gegeven over de geïnterviewde persoon en de specialisatie van de organisatie:

Organisatie	Specialisme
Agros (respondent 1)	Agros is een re-integratie- en uitzendbureau. Agros bemiddelt voor iedere kandidaat, met of zonder arbeidsbeperking, bij het zoeken naar een passende werkplek.
Het Taalhuis (respondent 2)	Bij het Taalhuis kan iedereen terecht voor advies en ondersteuning bij het leren spreken, lezen en begrijpen van de Nederlandse taal.
Pasmatch (respondent 3)	Pasmatch is een uitzendbureau. Pasmatch begeleidt werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Figuur X. Gegevens respondenten van ketenpartners

7.2. Uitkomsten interviews

Ten eerste is aan de respondenten gevraagd wat de specifieke rol is als het gaat om de begeleiding van personen bij het leren van de taal. Respondent 1 geeft aan dat zij werkzaam is als re-integratieconsulent, dit wil zeggen dat zij mensen begeleidt die door een beperking, ziekte of bijvoorbeeld een handicap niet zelfstandig een passende, betaalde baan kunnen vinden. Respondent 2 is vrijwilliger bij het Taalhuis. Bij het Taalhuis kan iedereen terecht voor advies en ondersteuning bij het leren spreken, lezen en begrijpen van de Nederlandse taal. Respondent 3 is werkzaam bij Pasmatch. Pasmatch is een sociale onderneming en werkt vanuit vijf gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland. Pasmatch begeleidt mensen bij het vinden van een baan. Dat de begeleiding van personen met een taalachterstand ook op vrijwillige basis gebeurt en vrijwilligers hier voldoening uit halen, blijkt uit het volgende citaat:

Respondent 2: "Je hebt veel verschillende mensen, veel verschillende culturen, maar in veel dingen zie je toch overeenkomsten. Als taalcoach blijf ik verbindingen maken, leer ik nieuwe culturen kennen en ik blijf er zelf ook van leren."

De invoering van de Taaleis

De Taaleis heeft naast invloeden op de werkzaamheden van de consulenten, ook invloed op andere partijen, zoals bijvoorbeeld de ketenpartners. Allereerst is aan de respondenten gevraagd of zij bekend zijn met de Taaleis. Alle respondenten geven aan dat zij bekend zijn met de invoering van de Taaleis. Aan de respondenten is de mening gevraagd over de Taaleis. Opmerkelijk is dat iedereen een duidelijke mening heeft over de Taaleis. Twee respondenten zijn van mening dat de invoering van de Taaleis goed is. Dit blijkt uit het volgende citaat uit het interview:

Respondent 1: "Ik ben van mening dat wanneer je een baan zoekt en je hebt beperkingen, je gedeeltelijk moet werken om jezelf te verbeteren en te ontwikkelen. Ik ben ook gaan studeren om uiteindelijk een goede en betaalde baan te krijgen, dat doe jij nu toch ook?"

De noodzaak van de Taaleis blijkt, volgens de respondenten, uit het feit dat het noodzakelijk is om de taal te spreken als je de kans op een baan wilt vergroten. Daarnaast is het van belang om de Nederlandse taal te begrijpen als je als persoon deel wilt nemen aan de maatschappij.

Het hoeft niet te gaan om een hoog niveau, maar iemand moet in staat zijn om een eenvoudig gesprek te kunnen voeren en moet kunnen luisteren naar simpele verhalen. Respondent 2 heeft een duidelijke mening over de Taaleis. Respondent 2 is van mening dat de Taaleis in sommige gevallen een overbodige regeling is en slechts in de grotere gemeenten, met meer bijstandsgerechtigden en minder persoonlijk contact, wellicht effectief kan zijn. In kleinere dorpskernen, waarin het contact persoonlijker is en de gemeenschappen kleiner zijn, is de Taaleis geen toevoeging aan de begeleiding.

Aan de respondenten is gevraagd welke invloed de nieuwe wet heeft op de werkzaamheden. Alle respondenten hebben aangegeven niet veel te maken te hebben met de Taaleis. De reden hiervoor is dat het belang van het beheersen van de Nederlandse taal immers ook al aanwezig was voor de inwerkingtreding van de Taaleis. Daarnaast is doorgevraagd naar het belang van het beheersen van de Nederlandse taal. Alle respondenten geven aan dat het beheersen van de Nederlandse taal te allen tijde van belang is.

De motivatie om de taal te leren

Tot slot is gevraagd of de Taaleis de personen, die de Nederlandse taal moeten leren of beter moeten beheersen, zal motiveren om de Nederlandse taal te leren. Alle respondenten zijn van mening dat de invoering van de Taaleis geen invloed heeft op de motivatie van de bijstandsgerechtigden. Aan de respondenten is gevraagd wat zij de belangrijkste aspecten vinden van het beheersen van de Nederlandse taal. Allen hebben aangegeven dat beheersing van de Nederlandse taal belangrijk is om een goede plaats op de arbeidsmarkt te verwerven, maar dat dit niet bepalend is. Het gaat niet alleen om het taalniveau, maar ook om de motivatie van een persoon om te werken. Een positieve werkhouding zegt meer dan een negatieve werkhouding. Daarnaast is aangegeven dat niet van iedereen kan worden verwacht om de Nederlandse taal op een hoog niveau te leren, sommige mensen zijn daar immers niet toe in staat, bijvoorbeeld door het lerend vermogen van een persoon.

Een sprekend voorbeeld hiervan is een citaat van een van de respondenten:

Respondent 3: "Everybody is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid. Hiermee wil ik zeggen: je moet niet van elke persoon verwachten dat zij het taalniveau van een hoogopgeleide kunnen beheersen. Soms moet je accepteren dat mensen enkel de basisvaardigheden zullen beheersen."

Alle respondenten zijn van mening dat het beheersen van de Nederlandse taal de kansen op een passende baan groter maakt. Zij zijn echter ook van mening dat, indien een persoon de Nederlandse taal beheerst, dat dit geen garantie is voor een betaalde baan. De respondenten geven aan dat het belangrijk is om de Nederlandse taal te spreken om door te stromen naar een vaste baan. Hiermee wordt dus geen simpel werk bedoeld, zoals het werken aan de lopende band in een fabriek met een tijdelijk contract, waar het spreken van de Nederlandse taal niet strikt noodzakelijk is. Redenen die worden gegeven zijn: het spreken van de taal is belangrijk voor de communicatie binnen een bedrijf en voor het overleggen met collega's maar ook voor het lezen van veiligheids- en werkinstructies en het opvolgen van orders van een leidinggevende.

Respondent 2: "Het kennen van de Nederlandse taal is belangrijk. Door de taalachterstand kunnen mensen vaak in mindere mate meekomen met de maatschappij."

Respondent 3: "Ik denk dat een goede beheersing van de Nederlandse taal zorgt voor een duurzame inzetbaarheid. Als je de taal niet spreekt, kan je ook baantjes hebben, maar dat zijn vaak banen met simpel werk en van korte duur."

De effectieve methoden om de taal te leren

Alle respondenten zijn belast met de begeleiding van personen met een taalachterstand. Om die reden is er aan alle respondenten gevraagd wat volgens hun ervaring de effectiefste methoden zijn om een persoon met een taalachterstand te begeleiden. De respondenten geven aan dat iemand de Nederlandse taal het snelst onder de knie krijgt door actief bezig te zijn met de Nederlandse taal. Daarnaast is respondent 2 van mening dat het leren van een taal niet makkelijk is. Dit blijkt uit het volgende citaat uit het interview:

Respondent 2: "Het leren van een nieuwe taal, of het verbeteren van de taalvaardigheden, kost erg veel tijd en toewijding. Het is voor de een veel makkelijker dan voor een ander."

Effectieve methoden die zijn genoemd:

1. De Nederlandse taal moet worden geleerd in de praktijk, met behulp van een taalmaatje of op een leerplek.

Een persoon dient de Nederlandse taal in de praktijk te leren. Het uit het hoofd leren van woorden of het leren uit de lesboeken wordt niet als een effectieve methode gezien. Het oefenen van de Nederlandse taal in de praktijk is belangrijk, bijvoorbeeld in de vorm van een rollenspel. Het moeten leerzame gesprekken worden, met de nadruk op samen leren, maar het moeten geen taallessen met verplichtingen zijn. Respondent 2 geeft aan dat dit een effectieve methode is om de persoon te betrekken bij de maatschappij, zoals het bezoeken van een supermarkt; samen boodschappen doen, letten op de aanbiedingen (hoe kan iemand die herkennen en begrijpen) en daarna een typisch Nederlands gerecht koken.

2. Verschillende re-integratietrajecten, gericht op het leren van de Nederlandse taal, aangeboden door een professionele begeleider.

Uit de interviews blijkt dat de professionele begeleiding als effectief kan worden gezien. Deze methode, het aanbieden van een re-integratietraject gericht op het leren van de Nederlandse taal, wordt ook aangekaart door meerdere geïnterviewde consultants van Sociale zaken (zie paragraaf 6.2.1). Re-integratietrajecten die worden benoemd zijn job-coaching, werkervaringsplaatsen en garantiebannen. Deze trajecten worden aangeboden door ketenpartner Agros, dit blijkt uit de volgende citaat uit het interview:

Respondent 1: "Agros biedt diverse taaltrainingen aan, voor anderstaligen met een taalachterstand, personen met participatieproblemen of grote afstand tot de arbeidsmarkt. De taaltrainingen zijn erop gericht om de zelfredzaamheid te verhogen, met de zelfredzaamheid wordt dus bedoeld om de Nederlandse taal beter te leren spreken. Door de verhoogde zelfredzaamheid zal de afstand tot de terugkeer naar de arbeidsmarkt worden verlaagd."

3. Het aanbieden van maatwerk

Uit de interviews kwam duidelijk naar voren dat het belangrijk is om maatwerk aan te bieden aan de persoon die de Nederlandse taal (beter) moet leren. Maatwerk kan worden aangeboden door een nauwkeurig afgestemde begeleiding aan een persoon. Tijdens het aanbieden van maatwerk kunnen verschillende trajecten worden ingezet. Indien het gaat om de begeleiding van een persoon, dient er onderscheid te worden gemaakt tussen anderstaligen en personen die in Nederland zijn geboren. Voor anderstaligen is de Nederlandse taal niet de moedertaal, denk bijvoorbeeld aan immigranten en statushouders.

De begeleiding van personen met een taalachterstand

Aan de respondenten is gevraagd of zij verschillen ervaren tussen de begeleiding. Twee van de drie respondenten geven aan dat er duidelijke verschillen zijn tussen de verschillende doelgroepen. Een verschil is dat bij mensen die in Nederland zijn geboren is, met Nederlandstalige ouders, de basis aanwezig is: zij zijn opgevoed met de Nederlandse taal en hebben in de meeste gevallen op z'n minst basisonderwijs gevolgd. In sommige gevallen is bij deze doelgroep de basis weggezaakt: bijvoorbeeld de spelling en begrijpend lezen. Anderstaligen hebben vaak moeite met lezen en schrijven, niet met het spreken van de Nederlandse taal. Anderstaligen moeten de Nederlandse taal vanaf de basis leren. Dit blijkt uit een citaat van het interview:

Respondent 2: "Ik merk verschil tussen mensen die in Nederland zijn geboren en anderstaligen. Bij anderstaligen is de basis er niet, bij mensen die in Nederland zijn geboren is de basis in de meeste gevallen wel aanwezig, maar erg diep verstoort."

Aan de respondenten is gevraagd hoe zij omgaan met personen die de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheersen. Alle respondenten geven aan dat zij de begeleiding van personen die de Nederlandse taal niet spreken als lastig of moeilijk ervaren. Wel wordt er aangegeven dat het leren van de Nederlandse taal niet als een onmogelijke opgave moet worden gezien. Indien er sprake is van een persoon die moeilijk leerbaar is, moet er sprake zijn van veel geduld.

Daarnaast dient er sprake te zijn van goede begeleiding en meerdere herhalingen per week.

Respondent 1 geeft aan dat de basis van de Nederlandse taal goed aan te leren is, zolang er goede begeleiding wordt aangeboden.

Respondent 3: "Bij het leren van een taal gaat het om het eindresultaat, niet om de route ernaartoe."

7.3. Deelconclusie

In deze paragraaf zijn de uitkomsten van de interviews met de drie ketenpartners in kaart gebracht. Er zijn verschillende onderwerpen aan de orde gekomen, namelijk de invoering van de Taaleis, de begeleiding van een persoon met een taalachterstand en de effectieve re-integratietrajecten gericht op taal. Uit de interviews is naar voren gekomen dat er rondom de Taaleis verschillende meningen, maar ook overeenkomstige meningen zijn. Geconcludeerd kan worden dat alle respondenten van mening zijn dat de invoering van de Taaleis niet zal bijdragen aan de betere motivatie om de Nederlandse taal te leren en dat het van belang is om de Nederlandse taal te leren in de praktijk. Het leren van de Nederlandse taal uit boeken wordt niet als een effectieve methode gezien. Uit de interviews is naar voren gekomen dat het proces van het leren van de Nederlandse taal kan worden versoepeld als iemand onderdeel is van de maatschappij. Bijvoorbeeld door het hebben van een baan of het verrichten van vrijwilligerswerk, maar ook door professionele begeleiding van taalvrijwilligers. Tot slot zijn de ervaringen rondom de begeleiding van een persoon met een achterstand in de Nederlandse taal besproken. Geconcludeerd kan worden dat alle ketenpartners van mening zijn dat het leren van de Nederlandse taal niet als een onmogelijke opgave moet worden gezien. Er is in sommige gevallen veel geduld en maatwerk nodig en er dient tevens gekeken te worden naar het eindresultaat en niet naar het, in bepaalde gevallen, langdurige leertraject.

Hoofdstuk 8. Conclusie en aanbevelingen

Aan de hand van de informatie en de resultaten, die vanuit de deskresearch en het praktijkonderzoek zijn verzameld, worden in dit hoofdstuk conclusies omschreven waarmee de hoofdvraag beantwoord zal worden. Tevens zullen er aanbevelingen worden gedaan die een bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van de Taaleis binnen de IASZ van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede.

8.1. Conclusie

Dit onderzoek heeft zich gericht op de beantwoording van vier deelvragen. De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt: 'Hoe ervaren de medewerkers en ketenpartners van de Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken de begeleiding van bijstandsgerechtigden met een taalachterstand, in het kader van het uitvoeren en handhaven van de Wet Taaleis Participatiewet?' Op 1 januari 2016 is de Taaleis in werking getreden.

Voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Taaleis bestond er geen wetgeving die de bijstandsgerechtigden verplicht stelden om de Nederlandse taal op het basisniveau te beheersen. De Nederlandse regering is van oordeel dat een goede beheersing van de Nederlandse taal een belangrijk element is in de arbeidsinschakeling. Een goede beheersing van de Nederlandse taal is een van de basisvaardigheden en is een vereiste voor een succesvolle deelname aan de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Personen met een taalachterstand hebben een zwakkere positie op de arbeidsmarkt. Zij worden ook wel “laaggeletterden” genoemd. Op het moment van schrijven kent Nederland 559.000 laaggeletterden die werkloos of inactief zijn. Bijstandsgerechtigden die de Nederlandse taal niet op het referentieniveau 1F beheersen en geen inspanning verrichten om hun taalniveau te verbeteren, kunnen worden gekort op de bijstandsuitkering. De Nederlandse regering wil hiermee de belemmering, die voor problemen tot arbeidsinschakeling zorgt, ontnemen zodat bijstandsgerechtigden meer kansen op de arbeidsmarkt krijgen.

Uit de resultaten van het dossieronderzoek en de interviews met medewerkers van de IASZ is gebleken dat de IASZ de Taaleis op dit moment in voldoende mate toetst. Dit kan worden geconcludeerd, omdat bij elke bijstandsgerechtigde die momenteel een bijstandsuitkering ontvangt van de IASZ het taalniveau is getoetst. Uit het dossieronderzoek is gebleken dat 184 van de 619 bijstandsgerechtigden niet voldoen aan de eisen die worden gesteld in de Taaleis. De redenen hiervoor zijn dat er sprake is van een tijdelijke ontheffing of een ontheffing op basis van de Wet Inburgering of dat iemand verblijft in een inrichting. Twee bijstandsgerechtigden die een bijstandsuitkering ontvangen hebben inmiddels een taaltoets afgelegd. De IASZ heeft geen maatregelen opgelegd wanneer niet aan de Taaleis voldaan wordt en er is geen enkele keer een bijstandsuitkering verlaagd in het kader van de Taaleis.

Uit het onderzoek is gebleken dat de invoering van de Taaleis niet als noodzakelijk hoeft te worden gezien. De Taaleis is ingevoerd als middel voor de gemeenten om de bijstandsgerechtigde te kunnen ‘verplichten’ de Nederlandse taal te leren beheersen. De beheersing van de Nederlandse taal is een basisvaardigheid en een vereiste voor een succesvolle deelname aan de maatschappij. Uit verschillende interviews met respondenten is gebleken dat zij denken dat de invoering van de Taaleis de motivatie niet zal vergroten om de Nederlandse taal sneller te leren. Opvallend is dat door respondenten de invoering van de Taaleis niet als noodzakelijk gezien wordt, maar de beheersing van de Nederlandse taal daarentegen wel.

De geïnterviewde consultants denken dat de invoering van de Taaleis geen afschrikkende werking heeft. Enkele consultants zijn van mening dat het goed is dat de Taaleis is ingevoerd. De invoering van de Taaleis zal in geen enkele mate bijdragen aan het vergroten van de motivatie om de Nederlandse taal te leren. Gedurende de interviews is het belang van de taal naar voren gekomen. Elke consultant is daarbij van mening dat het beheersen van de Nederlandse taal belangrijk is voor de doorstroom naar een baan, maar dat het taalniveau niet bepalend is voor de positie op de arbeidsmarkt. Het gaat uiteindelijk om de motivatie. Uit de interviews is naar voren gekomen dat de consultants meerdere belemmerende factoren bij het uitvoeren van de Taaleis ervaren.

De consulenten ervaren geen belemmerende factoren bij de begeleiding van mensen met een taalachterstand. Dit komt mede doordat er veel hulpmiddelen te vinden zijn zoals het inschakelen van een tolk of een familielid die kan vertalen of het voeren van gesprekken in het Engels. Ondanks dat de consulenten tevreden zijn met de uitvoering van de Taaleis, zijn er een aantal feedbackpunten genoemd om de uitvoering te kunnen optimaliseren.

De geïnterviewde beleidsmedewerker was verrast door de invoering van de Taaleis. Zij denkt dat de Taaleis een 'vervanging' is voor de Wet Inburgering, ondanks dat de Taaleis niet uitdrukkelijk geldt voor inburgeraars. Zij is van mening dat de Taaleis een vervanging is, doordat de gemeenten de regie over de Wet Inburgering in 2013 zijn kwijtgeraakt. Met de invoering van de Taaleis hebben de gemeenten wederom de regie om bijstandsgerechtigden te controleren op het taalniveau. Daarnaast wordt aangegeven dat het van belang is om de regie van de taallessen in eigen beheer te houden zodat het niveau controleerbaar is en bijstandsgerechtigden niet de dupe kunnen worden van een slechte begeleiding.

Volgens de ondervraagde ketenpartners zijn er verschillende manieren om een bijstandsgerechtigde met een taalachterstand te begeleiden. Deze begeleiding kan zowel professioneel als door vrijwilligers gebeuren. Elke medewerker en ketenpartner is van mening dat het van belang is om de Nederlandse taal in de praktijk te leren. Het leren van de Nederlandse taal uit boeken wordt niet als effectief ervaren. Hierbij kan het gaan om professionele begeleiding of begeleiding van vrijwilligers. De ketenpartners ervaren het leren van de Nederlandse taal niet als een onmogelijke opgave. Er is in sommige gevallen geduld en maatwerk nodig en er dient vooral te worden gekeken naar het eindresultaat en niet naar de te bewandelen weg.

Slotconclusie

Op basis van de onderzoeksresultaten kan worden geconcludeerd dat de IASZ de Taaleis op dit moment in voldoende mate uitvoert. Elke bijstandsgerechtigde is in 2017 gecontroleerd op het taalniveau. Daarnaast zal elke nieuwe bijstandsaanvrager worden verzocht om aan te tonen dat over het gewenste taalniveau wordt beschikt. Om de hoofdvraag te beantwoorden is er aan de medewerkers van de IASZ en de ketenpartners gevraagd hoe zij de uitvoering van de Taaleis, in combinatie met de begeleiding van personen met een taalachterstand, ervaren. Zij zien de uitvoering van de Taaleis als overbodig en in sommige gevallen is het doel van de Taaleis onduidelijk naar de bijstandsgerechtigde toe. Om de uitvoering van de Taaleis te verbeteren, zou de IASZ een aantal maatregelen kunnen treffen; deze maatregelen zijn terug te vinden in de aanbevelingen. Er kan worden geconcludeerd dat alle medewerkers van de IASZ en ketenpartners denken dat het leren van de Nederlandse taal een belangrijke voorwaarde is voor actieve deelname aan de arbeidsmarkt. De ketenpartners zijn van mening dat de Taaleis door de bijstandsgerechtigden nooit zal worden gezien als stimulans om de Nederlandse taal te leren. Een baan in het vooruitzicht werkt stimulerend, maar gekort worden op de bijstandsuitkering, indien je niet voldoet aan de Taaleis, daarentegen niet.

De eindconclusie aan de opdrachtgever is dan ook: zie de Taaleis als kans om de taalvaardigheid van bijstandsgerechtigden op orde te brengen en bijstandsgerechtigden te helpen om de taalvaardigheden te verbeteren.

8.2. Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek zijn onderstaande aanbevelingen mogelijkheden voor de opdrachtgever om de uitvoering van de Taaleis voort te zetten of te verbeteren. In de vorige paragraaf (paragraaf 8.1.) zijn de resultaten van het onderzoek omgezet tot een conclusie. Door de conclusie te schrijven en de verkregen informatie te analyseren, kunnen een aantal aanbevelingen aan de opdrachtgever worden gegeven.

1. Ga zo door!

Ondanks dat aanbevelingen zijn bedoeld om de situatie te kunnen verbeteren, is het ook belangrijk om stil te staan bij de huidige stand van zaken. Om die reden is de eerste aanbeveling: ga zo door! Uit het dossieronderzoek blijkt dat de IASZ actief bezig is geweest om het taalniveau van de bijstandsgerechtigden te toetsen. In 2017 is bij alle bijstandsgerechtigden getoetst of zij voldoen aan de Taaleis. Daarnaast worden alle personen die een bijstandsaanvraag indienen bij aanvang getoetst of zij voldoen aan de Taaleis. Uit de interviews met medewerkers van de IASZ is gebleken dat de medewerkers, ondanks enkele feedbackpunten, tevreden zijn met de huidige uitvoering van de Taaleis. Zoals eerder vermeld heeft het CBS, begin 2018, een onderzoek uitgevoerd. Bij dit onderzoek zijn ruim twintig interviews afgenomen bij verschillende gemeenten. Uit dit onderzoek is gebleken dat de geïnterviewde gemeenten de Taaleis niet of amper uitvoeren.⁶³ Er kan dus worden geconcludeerd dat, de IASZ, ten opzichte van andere gemeenten, op de goede weg is om de Taaleis op een effectieve manier uit te voeren.

2. Monitoren

Overweeg om meer aandacht te besteden aan de manier waarop de gegevens worden gemonitord. De vastlegging van de informatie rond het al dan niet voldoen aan de Taaleis, de taalbeheersing en de taaltoetsen wordt dit op dit moment uitsluitend gedaan in de rapportages en de re-integratiedossiers. Voorafgaand aan dit onderzoek was er geen enkel overzicht van de cijfers rondom de uitvoering van de Taaleis. Daarnaast was er ook geen enkel overzicht van het aantal afgelegde taaltoetsen en het aantal verlaagde bijstandsuitkeringen. Indien de gegevens rondom de Taaleis kunnen worden gemonitord, zal de IASZ meer inzicht krijgen in de uitvoering van de Taaleis. Dit kan worden bewerkstelligd door de gegevens te registreren in het systeem CiVision. Er zou ten eerste meer informatie door de consulent kunnen worden vastgelegd in dit systeem: bijvoorbeeld de reden waarom de taaleis op 'onvoldoende' staat. Daarnaast zouden ook het taalniveau bij aanvang van het traject, het haalbare niveau en het eindniveau bij beëindiging van het traject kunnen worden genoteerd, waardoor de voortgang gemeten kan worden. Met deze gegevens kan de voortgang gemeten worden. In het geval van de IASZ zijn er nog geen maatregelen opgelegd in het kader van de Taaleis.

⁶³ "Wet Taaleis 2017", cbs.nl (zoek op "maatwerk", zoek op "Wet Taaleis 2017")

Het opleggen van een maatregel wordt in principe altijd geregistreerd in het systeem CiVision. In het geval van de IASZ onder Klantbasis > Inkomen > Algemene bijstand > Maatregel. Indien iemand een maatregel krijgt opgelegd, wordt het worden gerapporteerd onder 'Niet nakomen van de re-integratieverplichting'. Dit heeft tot gevolg dat de gegevens over de verlagingen in het kader van de Wet Taaleis niet altijd correct kunnen worden opgevraagd.

3. Focus op het aanbieden van maatwerk

Om te voldoen aan de Taaleis, moet een bijstandsgerechtigde minimaal de Nederlandse taal op referentieniveau 1F beheersen. Uit het onderzoek blijkt dit niveau niet voldoende is voor een duurzame doorstroom naar werk. Dit is gebleken uit literatuuronderzoek en de interviews. Respondenten denken dat de Taaleis door de bijstandsgerechtigden nooit zal worden gezien als een stimulans om de Nederlandse taal te leren. Het leren van de Nederlandse taal is een langdurig proces, waarbij een bijstandsgerechtigde gedurende het proces gemotiveerd moet blijven. Het doel van de Taaleis is het leren van de taal, maar de invoering van de Taaleis zal volgens de respondenten niet motiveren om de Nederlandse taal sneller te leren. Een baan in het vooruitzicht motiveert wel, maar een verlaging van de bijstandsuitkering als maatregel daarentegen niet. Gemeenten moeten de Taaleis gebruiken om laaggeletterden op te sporen. Deze resultaten moeten niet worden gebruikt om maatregelen op te leggen, maar om maatwerktrajecten te starten. In de Taaleis ligt de nadruk momenteel te veel op de toetsing van het taalniveau. Dit kan ten koste gaan van het stimuleren van de doorstroom naar werk. Uit de interviews met de consulenten blijkt tevens dat niet elke bijstandsgerechtigde in staat is om een bepaald taalniveau te bereiken. Daarom is de aanbeveling aan de IASZ om maatwerk te leveren aan de bijstandsgerechtigde. Het is van belang om niet te focussen op het minimale referentieniveau, maar om te focussen op het te bereiken taalniveau afgestemd op de individuele omstandigheden van een bijstandsgerechtigde.

4. Maak de consulenten bekender met de mogelijkheden rondom de Taaleis

Uit de interviews met de consulenten is gebleken dat zij niet op de hoogte zijn van alle mogelijkheden om een persoon optimaal te kunnen begeleiden bij het leren van de Nederlandse taal. Daarnaast is naar voren gekomen dat de Taaleis vaak ergens aan het einde van een gesprek tussen de consulent en de bijstandsgerechtigde wordt besproken: de Taaleis verdient echter meer aandacht. Tijdens het interview met de beleidsmedewerker is door haar aangegeven dat er verschillende middelen kunnen worden ingezet om meer aandacht te besteden aan de Taaleis. De IASZ zou een opfriscursus kunnen organiseren voor de consulenten waarbij zij opnieuw worden bijgepraat over alle mogelijkheden voor een optimale begeleiding. Door een opfriscursus zal een consulent beter in staat zijn de bijstandsgerechtigde te ondersteunen en kan inspiratie opgedaan worden voor het inzetten van nieuwe trajecten.

5. Pas de voorlichting aan aan het niveau van de bijstandsgerechtigde

Uit de interviews met de consulenten is naar voren gekomen dat het in sommige gevallen lastig is om de wet- en regelgeving te verduidelijken aan de bijstandsgerechtigde. Hierbij gaat het voornamelijk om anderstaligen die de Nederlandse taal niet spreken of bijstandsgerechtigden met een taalachterstand.

Het is van belang dat bijstandsgerechtigden zo goed mogelijk op de hoogte zijn van de Taaleis en de aanverwante wet- en regelgeving. Dit is van belang vooral van belang als de verplichtingen vanuit de Taaleis niet worden nagekomen en er maatregelen moeten worden opgelegd. Daarnaast is het belangrijk dat een bijstandsgerechtigde met een taalachterstand goed op de hoogte is van alle voorzieningen om het taalniveau te verbeteren. Om de voorlichting ten opzichte van deze bijstandsgerechtigde te verbeteren, zou de IASZ een aantal maatregelen kunnen treffen:

- de IASZ kan de voorlichtingsbrief of de brief met uitleg over de Taaleis vertalen in de moedertaal van de bijstandsgerechtigde, bijvoorbeeld in het Arabisch of in het Engels;
- de IASZ kan een folder ontwikkelen waarin de belangrijkste punten en stappen van de Taaleis worden beschreven, eventueel ook in het Arabisch of in het Engels.

8.3. Kritische reflectie

Het schrijven van mijn scriptie heb ik als zeer leerzaam en interessant ervaren. Het onderwerp van deze scriptie sloot goed aan op mijn interesses en mijn huidige werkervaring die ik naast mijn (bij)baan en tijdens mijn studie (stage) heb opgedaan. Voorafgaand aan het schrijven van mijn scriptie had ik veel ideeën hoe ik het onderzoek wilde gaan inrichten en welk onderwerp ik wilde kiezen. Aan het begin van het onderzoek merkte ik dat het lastig is om van een groot onderwerp een concreet onderwerp te maken. Ik heb besloten om een vaste dag in de week (de woensdag) naar mijn opdrachtgever toe te gaan, om daar te kunnen werken aan mijn onderzoek. Door te werken aan mijn plan van aanpak, het beschrijven van de probleemstelling en de hoofd- en deelvragen werd mijn onderzoek concreter.

Mijn afstudeerperiode is niet vlekkeloos verlopen. De eerste valkuil kwam al aan het begin: mijn opgestelde planning was niet haalbaar. In eerste instantie had ik vier interviews in een week ingepland. Dit bleek achteraf gezien qua tijd niet haalbaar, ik moest niet alleen de interviews afnemen, maar ook de interviews voorbereiden en uitwerken. Uiteindelijk ben ik erachter gekomen dat de onderzoeksmethode interviewen meer tijd kostte dan ik had verwacht. Ook het inplannen van negen interviews was geen gemakkelijke opgave: iedereen heeft een drukke agenda en in sommige gevallen heb ik geen respons gekregen van ketenpartners of hebben mensen de afspraak afgezegd. In overleg met de opdrachtgever is besloten om geen bijstandsgerechtigden te interviewen, omdat er nog weinig bijstandsgerechtigden te maken hebben gehad met de Taaleis. Uit het dossieronderzoek is inderdaad naar voren gekomen dat slechts enkele bijstandsgerechtigden te maken hebben gehad met een taaltoets en geen enkele bijstandsuitkering is verlaagd. Daarnaast was het ook maar de vraag of bijstandsgerechtigden vrijwillig zouden willen meewerken.

De tweede valkuil kwam bij het uitvoeren van een dossieronderzoek. Voorafgaand had ik contact gehad met de applicatiebeheerder van mijn opdrachtgever, de applicatiebeheerder zou mij helpen met het uitvoeren van het dossieronderzoek.

Hiervoor bleek ik ook meer tijd nodig te hebben dan ik had ingepland: ik had vertraging. Er was verteld dat ik niet moest rekenen op veel gegevens, maar achteraf gezien heb ik heel veel gegevens ontvangen, waardoor meer digitale dossiers moesten worden inzien. Dit heeft uiteindelijk veel tijd gekost, maar het heeft gelukkig bruikbare en relevante resultaten opgeleverd voor het beantwoorden van mijn deelvraag.

Ik heb gemerkt dat ik weinig ervaring heb met het interviewen van personen. Hierdoor was mijn eerste interview best een drempel waar ik overheen moest stappen, omdat ik niet precies wist hoe een persoon ging reageren op de door mij gestelde vragen. Het opstellen van de juiste topiclist is een zoektocht gebleken, maar uiteindelijk ben ik tevreden met de resultaten die zijn voortgekomen uit het onderzoek. Gedurende de interviews heb ik voornamelijk naar de meningen en de ervaringen rondom de uitvoering van de Taaleis gevraagd.

De Taaleis is een politiek gevoelig onderwerp. Zoals terug te lezen is in dit onderzoek, zijn de meningen over de Taaleis verschillend. Ikzelf heb ook een duidelijke mening over de invoering van de Taaleis. Het was voor mij, de onderzoeker, erg moeilijk om geen subjectieve oordelen te geven over het onderwerp gedurende de interviews, voornamelijk in situaties waarin respondenten vroegen naar mijn mening. Ik heb geprobeerd om zoveel mogelijk objectief te blijven en niet mijn eigen mening te geven tegenover de respondenten. Dit zou immers de betrouwbaarheid van het onderzoek kunnen schaden. Tijdens een interview met een ketenpartner, een taalvrijwilliger van het Taalhuis, bleek er nog een tweede persoon aanwezig te zijn. Zij kwam mee de spreekkamer in, waar ik al klaar zat. Ik heb toen een moment getwijfeld, maar besloot er niets van te zeggen om de keuze aan de respondent te laten. Ik twijfelde hierover omdat het een risico is dat de antwoorden van de respondent kunnen worden beïnvloed door de aanwezigheid van een derde. Hieraan terugdenkend, had ik misschien wel een opmerking moeten plaatsen, om zodoende de regie over het interview te behouden. Daarnaast ben ik gedurende het onderzoek veranderd van inzicht betreft de hoofdvraag. Ik heb een kleine aanpassing gedaan aan mijn hoofdvraag. Mijn hoofdvraag luidde: “welke bevorderende en belemmerende factoren ervaren.....”. Achteraf gezien leek het met deze hoofdvraag alsof ik, de onderzoeker, voorafgaand aan het onderzoek al wist dat er bevorderende en belemmerende factoren aanwezig waren bij de uitvoering van de Taaleis. Om dit te kunnen voorkomen heb ik mijn hoofdvraag aangepast naar: “Hoe ervaren.....”

Ik ben tevreden met de resultaten die uit mijn onderzoek zijn voortgekomen. Voorafgaand aan mijn onderzoek had de IASZ geen inzicht in de uitvoering van de Taaleis. Daarnaast hebben de onderzoeksresultaten genoeg inzicht geboden om vijf aanbevelingen te doen aan mijn opdrachtgever. Als ik terugkijk op mijn afstudeerperiode, kijk ik terug op een stressvolle periode, maar ook op een leerzame periode. Ik kan met trots zeggen dat ik mijn studie na vier jaar hard werken (bijna!) heb afgerond.

Bianca Duivenvoorden

Literatuurlijst

- Elektronische bronnen

"Basisvaardigheden op de werkplek", Bekeken op 20 april 2018, www.digivaardigdigiveilig.nl (zoek op Bibliotheek, zoek op Basisvaardigheden)

"Geletterdheid". Bekeken op 20 juni 2018, encyclo.nl (zoek op "Geletterdheid")

"Inclusie", Bekeken op 15 mei 2018, encyclo.nl (zoek op "begrip", zoek op "inclusie")

"Intergemeentelijke afdeling Sociale zaken", Bekeken op 10 maart 2018, www.iasz.nl (zoek op Werk en inkomen, zoek op Nieuws)

"De Participatiewet", Bekeken op 8 april 2018, www.rijksoverheid.nl (zoek op Onderwerpen, zoek op Participatiewet)

"Rendement voor cursussen voor laaggeletterden", bekeken op 14 april 2018, www.seo.nl (zoek op Artikelen, zoek op Rendement van cursussen voor laaggeletterden).

"Taalakkoord werkgevers", bekeken op 10 maart 2018, www.taalakkoord.nl (zoek op Documenten, zoek op 2018, zoek op Rapportage taalakkoord werkgevers).

"Taaltrajecten versterken positie laaggeletterden op de arbeidsmarkt", bekeken op 10 maart 2018, www.lezenenschrijven.nl (zoek op Nieuws, zoek op Taaltrajecten voor laaggeletterden).

"Verschil in niveau aanduidingen Nederlandstaligen en anderstaligen", bekeken op 1 juni 2018, www.lezenenschrijven.nl (zoek op "uploads", zoek op "doe mee", zoek op "verschil in niveau aanduidingen")

- Krantenberichten

A. Vleugels, "Gemeenten nog niet streng met taalregels voor bijstand", NOS, 19 augustus 2016

G. Herderscheê, "Gemeenten moeten Taaleis strenger gaan handhaven", Volkskrant, 7 december 2017

G. Herderscheê, "Gemeenten negeren wettelijke Taaleis Bijstand", Volkskrant, 30 januari 2018

- Literatuur

Verhoeven, 2010

N. Verhoeven, Onderzoek, doe je zo! Den Haag: Boom Lemma 2010

Loonstra, 2015

C.J. Loonstra, Hoofstukken Sociaal Recht, Noordhoff Uitgevers 2015, p.136-139, p.320-326

Verhoeven, 2011

N. Verhoeven, Wat is onderzoek? Den Haag: Boom Lemma 2011, p. 331-337.

Baarda 2013,

Baarda, Basisboek kwalitatief onderzoek, Noordhoff uitgevers 2013: derde druk, pag. 42

- Publicaties en onderzoeksrapporten

Antenbrink, Boers, Burgert, Kusters, Lamboo, De Neyn Van Hoogwerff, Oosterwijk, Streppel-Kroezen, 2017

P. Antenbrink, I. Boers, H. Burgert, L. Kusters, D. Lamboo, A.S. de Neyn van Hoogwerff, P.R. Oosterwijk, M.L. Streppel-Kroezen, *Inburgering, de eerste resultaten van de Wet Inburgering 2013*, Rekenkamer, 2017

Braggaar, Leendertse, Molenaar-Cox 2018

L. Braggaar, T. Leendertse, P. Molenaar-Cox, *BUS-N Wet Taaleis*, Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018

Buisman, Houtkoop 2014

M. Buisman, W. Houtkoop, *Laaggeletterdheid in kaart*, Stichting Lezen en Schrijven, 2014

De Greef, Segers, Nijhuis, 2014

M. de Greef, M. Segers, J. Nijhuis, *Feiten en cijfers geletterdheid, overzicht van de gevolgen van laaggeletterdheid en opbrengsten van investeringen voor samenleving en individu*, Stichting Lezen en Schrijven, 2014

Echtelt, Guiaux, 2012

P. Echtelt en M. Guiaux, "Verzorgd uit de bijstand", Sociaal cultureel planbureau, 2012

Israël, Kingsma, Zielman, Van As, 2016

F.J. Israël, M. Kingsma, A.J.W. Zielman, S. van As, *Aanpak Laaggeletterdheid*, de Rekenkamer, 2016

Labyrinth Onderzoek & Advies, 2016

Labyrinth Onderzoek & Advies, *Taal als middel, kansen voor verbeterde aanpak laaggeletterdheid in gemeentelijke sociaal domein*, Stichting Lezen en Schrijven, 2016

Paars, 2012

R. Paars, *Denken in kansen, over sociale diensten en participatiebevordering, monitor 2012 (deel 1)*, Divosa, 2012

Parlementaire stukken

- Kamerstukken II 2011/12, 33161, 3, p. 3 (MvT)
- Kamerstukken II 2011/12, 33161, 3, p. 4 (MvT)
- Kamerstukken II 2011/12, 33161, 3, p. 6 (MvT)
- Kamerstukken II 2013-2014, 33 975, nr. 3. P2
- Bruggen slaan, regeerakkoord VVD - PvdA, 2012, p. 23

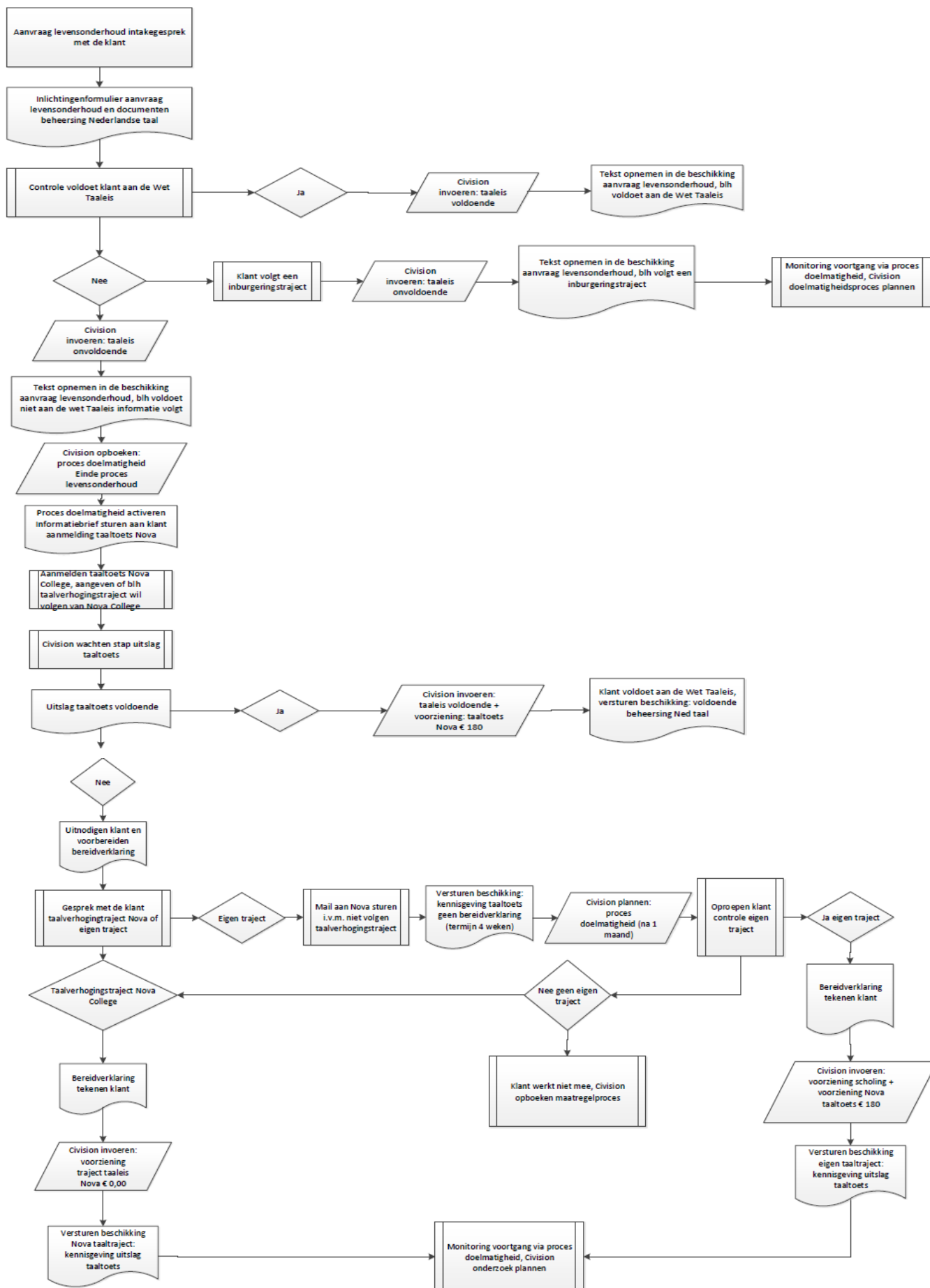
Bijlagen behorend bij scriptie “*De Wet Taaleis, valkuil of redding?*”

Inhoudsopgave

Bijlage 1	“Stroomschema werkproces Wet Taaleis”
Bijlage 2	“Aanmeldingsformulier Nova College”
Bijlage 3	“Informatie aanmelding taaltoets”
Bijlage 4	“Kennisgeving uitslag taaltoets”
Bijlage 5	“Topiclist re-integratieconsulent”
Bijlage 6	“Topiclist taalcoach Taalhuis”
Bijlage 7	“Topiclist re-integratieconsulent Agros”
Bijlage 8	“Topiclist beleidsmedewerker Sociale zaken”
Bijlage 9	“Topiclist medewerker Sociale zaken”

Bijlage 1

Wet Taaleis Participatiewet IOAW IOAZ

Bijlage 2

AANMELDING EDUCATIE OPLEIDING 2015-2018

Examen i.h.k.v. Wet Taaleis

Trajectbegeleiding Educatie
Tetterodestraat 109
2023 XM Haarlem

Student (digitaal invullen) beantwoorden !		alle vragen	
BSN		E-mailadres	
Voornamen			
Tussenvoegsel		Achternaam	
Geboortedatum			
Straat		Huisnummer	
Postcode		Woonplaats	
Mobiele nummer		Telefoonnummer	
Geboorteplaats		Geboorteland	
Nationaliteit		2 ^{de} Nationaliteit	-
Datum in Nederland			
Inburgeringsplicht	☐ Nee ☐ Ja,	diploma inburgering op A2 niveau behaald	☐ Ja ☐ Nee
Status verblijf in Nederland/Vergunning		Uitkering	☐ Ja, ☐ WW ☐ Bijstand ☐ Nee
Kinderen onder 18 jaar	☐ Nee ☐ Ja,	wonen de kinderen bij je in Nederland	☐ Ja ☐ Nee
Welke opleidingen en diploma's heb je	-		
Gewerkt in Nederland	Ja		

Gewenst examen
☐ Examen Nederlands 1F
☐ Examen Nederlands A2

Aanvullende informatie
☐ Kandidaat is dyslectisch (verklaring meesturen)
☐ Als toets onvoldoende is, wil kandidaat graag een cursus Nederlands volgen bij het Nova College

Verwijzer (gemeente)		In te vullen door de gemeente	
Organisatie			
Naam contactpersoon			
E-mailadres			
Telefoonnummer			
Doelgroep			
Datum aanmelding		Datum toestemming	

Bijlage 3

Datum : Verzenddatum :
Bijlage :
Uw kenmerk/datum:
Ons kenmerk :
Betreft : informatie aanmelding taaltoets

Geachte mevrouw X,

Op 24 januari 2018 vroeg u een bijstandsuitkering aan op grond van de Participatiewet. Wij hebben met u gesproken over deze aanvraag. Bij de aanvraag moest u aantonen dat u de Nederlandse taal voldoende beheerst. Bijvoorbeeld met een diploma of ander bewijsstuk. Dit kon u niet. Hoe het nu verder gaat, leest u in deze brief.

Wat hebben wij besloten?

Wij willen weten of u voldoende Nederlands kent om goed mee te kunnen doen in de samenleving en om werk te vinden. Daarom moet u een taaltoets doen. Wij testen daarmee of u het Nederlands kunt spreken, verstaan, lezen en schrijven.

Toelichting

U zult van het Nova college een uitnodiging ontvangen voor de taaltoets. De taaltoets wordt afgenomen op de Tetterodestraat 109 te Haarlem.

U bent verplicht aan deze uitnodiging gehoor te geven. Als u echt niet kunt komen moet u tijdig afbellen en een nieuwe afspraak maken. Wanneer u niet verschijnt of niet tijdig heeft afgebeld houdt u zich niet aan de medewerkingsplicht en kunnen wij uw uitkering tijdelijk verlagen. (artikel 17, tweede lid Participatiewet en artikel 12 eerste lid sub a, Maatregelenverordening)

Wat is de taaltoets?

Wat een taaltoets precies is en wat u moet doen tijdens de toets, kunt u lezen in de bijlage.

Vragen?

Voor vragen kunt u telefonisch contact opnemen met mevr. X, bereikbaar op telefoonnummer X. Of stuur een e-mail naar X.

Hoogachtend,
namens burgemeester en wethouders van Heemstede,
hoofd Intergemeentelijke Afdeling Sociale Zaken.

M. van der Zalm
Bijlage: Informatie over de taaltoets

Wat is een taaltoets?

Bij een taaltoets doet u een aantal oefeningen. Die zijn bedoeld om te testen of u de Nederlandse taal voldoende beheerst. De toets bestaat uit:

- een leesopdracht met vragen,
- een schrijfofopdracht,
- een luisteroefening met vragen,
- en een gesprek met andere deelnemers van de toets en/of een docent.

De toets wordt afgenomen door een docent met een diploma Nederlands taalonderwijs. De toets wordt beoordeeld op een vooraf vastgestelde manier.

Waarom moet u een taaltoets doen?

Sinds 1 januari 2016 bent u bij een bijstandsuitkering verplicht om de Nederlandse taal voldoende te kunnen verstaan en spreken, lezen en schrijven. Voldoende betekent op het niveau van groep 8 van de basisschool.

U hebt nog niet aan kunnen tonen dat u de Nederlandse taal op minimaal het niveau van groep 8 beheerst. Met een taaltoets kunnen wij zien op welk niveau u Nederlands spreekt, verstaat, leest en schrijft. Daarom moet u de taaltoets doen.

Waarom moet u de Nederlandse taal voldoende kennen?

Het gaat erom dat u zich kunt redden in het dagelijks leven en dat u kunt werken.

Daarvoor is het belangrijk dat u kunt praten met anderen en dat u:

- verstaat wat mensen tegen u zeggen;
- antwoord kunt geven op vragen of zelf vragen kunt stellen;
- kunt lezen wat er bijvoorbeeld op etiketten, formulieren en gebruiksaanwijzingen staat;
- en dat u eenvoudige teksten kunt schrijven.

Wat kunt u doen als u de Nederlandse taal niet voldoende beheerst?

Voor elk onderdeel van de toets moet u een voldoende halen. Haalt u op een of meer van de onderdelen een onvoldoende? Dan moet u uw kennis van het Nederlands zo snel mogelijk verbeteren. Wij zullen met u overleggen hoe u dat het beste kunt doen. U kunt bijvoorbeeld:

- een taal cursus Nederlands volgen (zie www.taalzoeker.nl);
- een zelfstudie Nederlands doen (zie www.oefenen.nl);
- een taalmaatje zoeken. Dat is iemand die u helpt bij het Nederlands leren.

Wij zullen regelmatig bekijken of uw Nederlands beter is geworden.

Wat kan er met uw uitkering gebeuren?

Ook voor de bijstandsuitkering is het belangrijk dat u uw Nederlands verbetert. Als u dit niet doet, kunt u een lagere uitkering krijgen! Het is zelfs mogelijk dat u na een jaar helemaal geen uitkering meer krijgt. Dit gebeurt als u lange tijd weigert om uw Nederlands te verbeteren, of hiervoor niet uw best wilt doen.

Er kan een reden zijn waarom u de Nederlandse taal niet voldoende beheerst en hierin ook niet beter kunt worden. Bijvoorbeeld omdat u een beperking hebt. Als wij vaststellen dat u uw Nederlands echt niet kunt verbeteren, verlagen wij uw uitkering niet!

Kunt u uw Nederlands wel verbeteren, maar doet u niets of niet voldoende? Dan krijgt u:

Zes maanden lang een verlaging van 20% van de uitkeringsnorm die voor u geldt (dat is het bedrag dat u per maand maximaal aan uitkering kunt krijgen),

Daarna zes maanden lang een verlaging van 40% van de uitkeringsnorm,

En daarna een verlaging van 100%. U krijgt dan helemaal geen uitkering meer.

Hoe kunt u de verlaging van uw uitkering stoppen?

Vóór iedere verlaging laten wij u een taaltoets doen. Haalt u hogere scores voor de toets dan eerst? Dan stopt de verlaging. Haalt u dezelfde scores of lager? Dan krijgt u een nóg lagere uitkering, of helemaal geen uitkering meer.

U kunt de verlaging ook zelf ieder moment stoppen, namelijk door uw Nederlands te verbeteren. In overleg met ons kunt u bijvoorbeeld een cursus. U ontvangt vanaf het moment dat u start een volledige uitkering. Wij zullen regelmatig bekijken of uw Nederlands beter is geworden.

Bijlage 4

Datum : Verzenddatum :
Bijlage : 1
Uw kenmerk/datum :
Ons kenmerk :
Betreft : Kennisgeving uitslag taaltoets/ vermoeden onvoldoende
beheersing Nederlandse taal

Geachte mevrouw X,

Op 24 april 2018 hebt u een taaltoets gedaan. In deze brief informeren wij u over de uitslag van de toets en leest u wat wij hebben besloten.

Wat is de uitslag van uw taaltoets?

Wij hebben getest of u de Nederlandse taal voldoende spreekt, verstaat, leest en schrijft. En of u een gesprek kunt voeren in het Nederlands.

U hebt voor alle onderdelen van de toets een onvoldoende gehaald. Dat betekent dat u het Nederlands nog niet op het niveau van groep 8 van de basisschool beheerst. Wij hebben daarom het vermoeden dat u niet voldoende Nederlands kent om mee te doen in de samenleving en om een betaalde baan te vinden.

In de bijlage kunt u lezen wat de uitslag van uw toets is.

Wat hebben wij besloten?

Wij hebben besloten dat u uw beheersing van het Nederlands verder moet verbeteren. Gezien de score van uw leerbaarheidstoets, is het niet mogelijk om taalscholing aan te bieden via het NOVA college. U dient uw kennis uit te bereiden in het non formele circuit, het NOVA college heeft u al doorverwezen. Concreet houdt dit in dat u zich bijvoorbeeld kunt melden bij het Dock voor taalles, u kunt contact opnemen met Het Open Huis: 023-5273727/ @hetopenhuishaarlem.nl of u kunt opzoek gaan naar een taalmaatje via www.gildehaarlem.nl. Het doel is dat het (non- formele) traject moet leiden tot het verbeteren van uw kennis van de Nederlandse taal op referentieniveau 1F/A2.

Dit non- formele taalverhogingstraject is een aanvulling op uw plan van aanpak van 5 maart 2018. Om de voortgang van uw taalverhogingstraject te bewaken wordt u regelmatig uitgenodigd. U moet alle voortgangresultaten bewaren en meenemen naar de eerstvolgende afspraak.

Wat gebeurt er met uw uitkering?

Het is belangrijk dat u snel begint met het verbeteren van uw Nederlands. Omdat u zich inmiddels bereid heeft verklaard en mee te zullen werken zullen wij uw uitkering niet verlagen.

Wat gebeurt er als u uw Nederlands niet verbetert?

U krijgt een maatregel als u niets of niet genoeg doet om uw Nederlands te verbeteren. De hoogte van de maatregel kan oplopen van 20% tot 100% van uw uitkering gedurende één of meerdere maanden.

Vragen

Voor vragen kunt u telefonisch contact opnemen met mevr. X, bereikbaar op telefoonnummer X. Of stuur een e-mail naar X.

Bezwaar

Bent u het niet eens met het besluit? Dan kunt u een gemotiveerd bezwaarschrift sturen naar:

College van burgemeester en wethouders van
Heemstede
Postbus 352
2100 AJ Heemstede

In het bezwaarschrift zet u:

uw naam en adres,
de datum van uw bezwaarschrift,
een omschrijving van de beslissing, waartegen u bezwaar maakt,

waarom u het niet met onze beslissing eens bent.

Zorg ervoor dat het bezwaarschrift binnen zes weken na de verzenddatum van dit besluit door ons ontvangen is. Daarmee voorkomt u dat we uw bezwaarschrift niet meer in behandeling kunnen nemen, omdat het te laat binnen is. Vergeet niet het bezwaarschrift te ondertekenen.

Hoogachtend,
namens burgemeester en wethouders van Heemstede,
hoofd Intergemeentelijke Afdeling Sociale Zaken,

M. van der Zalm

Bijlage 1 Resultaten taaltoets

Leerbaarheidstoets	0 punten (0/25)
Spreken	niveau 0 – A1
Luisteren	niveau A1
Schrijven	niveau 0
Lezen	onder niveau A1

Gezien de score van mevrouw voor de leerbaarheidstoets is het onder de regels van de nieuwe aanbesteding niet mogelijk haar een plek te bieden bij het Nova College. De intakers hebben mevrouw doorverwezen naar het non-formele circuit.

Bijlage 5. Topiclist re-integratieconsulent

Nummer	Topic	Subtopic
1	Algemene vragen	
1.1.	Kan je iets meer vertellen over je baan als re-integratiecoach?	
1.2.	Hoelang doe je dit werk al?	
1.3.	Welke opleiding heb je gevolgd?	Vervolgopleidingen?
2.	Kennismaking organisatie	
2.1.	Kun je iets meer vertellen over je organisatie waarvoor je werkzaam bent?	
2.2.	Met welke doelgroepen heeft Agros te maken?	
3.	De Wet Taaleis	
3.1.	Ben je bekend met de inwerkingtreding van de Wet Taaleis?	
3.2.	Wat is jouw mening over de invoering van de Wet Taaleis?	
3.3.	Hoe ervaar je de uitvoering van de Wet Taaleis in de praktijk?	
4.	De Uitvoering van de Wet Taaleis in de praktijk	
4.1.	Is het beheersen van de Nederlandse taal in een re-integratie van groot belang?	Waarom wel? Waarom niet?
4.2.	Welke trajecten biedt Agros aan, aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt?	
4.3.	Wat zijn de grootste verschillen tussen de trajecten?	
4.4.	Merk je grote verschillen qua uitstroom naar werk, tussen mensen die in Nederland zijn geboren en anderstaligen?	
4.5.	Zijn de uitstroompercentages tussen mensen die de Nederlandse taal beheersen en de mensen die de Nederlandse taal niet beheersen, verschillend?	
4.6.	Welke trajecten kunnen jullie inzetten als de afstand naar werk, mede veroorzaakt door de taalachterstand te groot is?	Zijn deze trajecten bewezen effectief?
4.7.	Biedt Agros nog meer ondersteuning aan mensen die de Nederlandse taal niet spreekt?	
5.	De samenwerking tussen Agros en ketenpartners	
5.1.	Met welke organisaties werk je voornamelijk samen?	
5.2.	Hoe ervaren jullie, als re-integratie consulenten, de samenwerking met gemeenten?	
5.3.	Hoe kunnen consulenten werk en inkomen inzicht krijgen in de voortgang van een bijstandsgerechtigde?	
5.4.	Hoe onderhoudt je op de juiste wijze contact met de consulenten Werk en Inkomen?	

Bijlage 6. Topiclist interview Taalcoach Taalhuis

Nummer	Topic	Subtopic
1	Algemene vragen	
1.1.	Kan je iets meer vertellen over de organisatie waar jij vrijwilliger bent?	
1.2.	Hoelang doe je dit vrijwilligerswerk al?	
1.3.	Welke mensen begeleidt je voornamelijk?	
1.4.	Wat zijn de taken van de vrijwilligers?	
1.5.	Wat zijn de positieve dingen aan het vrijwilligerswerk als taalcoach?	
2.	Het belang van taal	
2.1.	Wat is volgens u het belang van het verbeteren van de taal?	
2.2.	Hoe ervaren mensen het verbeteren of het leren van de Nederlandse taal?	
2.3.	Merk je verschil tussen anderstalige en mensen die in Nederland zijn geboren, als het gaat om het leren van de taal?	
3.	De Wet Taaleis	
3.1.	Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Taaleis ingevoerd. Wat is jouw mening over de Wet Taaleis?	
3.2.	Zal de invoering van de Wet Taaleis, de motivatie om de Nederlandse taal te leren verhogen?	
3.3.	Zou zonder de inwerkingtreding van de Wet Taaleis een persoon die de Nederlandse taal gebrekkig beheerst ook uit zichzelf de Nederlandse taal ontwikkelen?	
4.	Taalontwikkeling	
4.1.	Welke projecten organiseren jullie om personen te ondersteunen naar een goed taalniveau?	

Bijlage 7. Topiclist interview medewerker Pasmatch

Nummer	Topic	Subtopic
1	Algemene vragen	
1.1.	Kun je jezelf kort voorstellen?	Opleiding?
1.2.	Kun je iets meer vertellen over de organisatie waarvoor je werkzaam bent?	
1.3.	Welke mensen begeleidt je voornamelijk?	Welke doelgroepen?
1.4.	Voor welke gemeenten werken jullie voornamelijk? / Wat is jullie werkgebied?	
2.	De Wet Taaleis	
2.1.	Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Taaleis ingevoerd. Ben je bekend met de Wet Taaleis?	
2.2.	Wat is uw mening over de invoering van de Wet Taaleis?	
2.3.	Heb je te maken met de Wet Taaleis in de dagelijkse werkzaamheden?	
3.	Het belang van taal	
3.1.	Is het volgens jou belangrijk om de taal te beheersen om deel te nemen aan de maatschappij?	
3.2.	Hebben mensen die de Nederlandse taal beheersen een betere plaats op de arbeidsmarkt?	
4.	Begeleiding van personen van een taalachterstand	
4.1.	Hebben jullie te maken met mensen die de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheersen?	
4.2.	Op welke wijze ondersteunen jullie deze doelgroep extra?	
4.3.	Kan je voorbeelden noemen van deze ondersteuning?	Cursussen?
4.4.	Bij welke re-integratietrajecten worden mensen ingezet die moeite hebben met de Nederlandse taal (lezen, schrijven of spreken)?	
4.5.	Hoe ervaar jij de begeleiding van deze doelgroep?	Voorbeelden?
4.6.	Ervaar je belemmeringen bij het begeleiden van deze doelgroep?	Waarom wel/niet?

Bijlage 8. Topiclist interview beleidsmedewerker Sociale zaken

Nummer	Topic	Subtopic
1	Algemene vragen	
1.1.	Kunt u zichzelf voorstellen?	
1.2.	Hoelang bent u werkzaam op de afdeling IASZ als stafmedewerker?	
1.3.	Wat is uw specialisme als stafmedewerker?	
2.	Wet Taaleis	
2.1.	Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Taaleis Participatiewet ingevoerd.	
	Wat is uw mening over de inwerkingtreding van de Wet Taaleis?	
2.2.	De Taaleis is ingegaan op 1 januari 2016. Werd het taalniveau van de bijstandsgerechtigde, voordat de Wet Taaleis inwerking was getreden, al eerder op een andere manier getoetst?	
2.3.	Wat is uw mening over de huidige uitvoering van de Wet Taaleis van de IASZ?	
2.4.	Heb jij eventueel verbeterpunten voor de IASZ?	
2.5.	Uit onderzoek van het CBS blijkt dat gemeenten niet goed controleren of de bijstandsontvangers de Nederlandse taal spreken of leren. Staatsecretaris van Sociale Zaken, Tamara van der Ark wil dat de gemeenten de Taaleis strenger gaan handhaven.	
	Wat is uw mening over het feit dat de IASZ de Taaleis strenger moet gaan toetsen?	
2.6.	Zou de IASZ veranderingen kunnen invoeren om de Taaleis op een strengere wijze te kunnen toetsen?	
2.7.	Denkt u dat de invoering van de Wet Taaleis de motivatie van de bijstandsgerechtigde zal vergroten om de Nederlandse taal sneller te leren?	
3.	De Uitvoering van de Wet Taaleis in de praktijk	
3.1.	Bent u van mening dat indien een persoon de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst, dit voordelen heeft voor een betere positie op de arbeidsmarkt?	
3.2.	Wat vindt u van de methodes om het taalniveau te bevorderen?	
	Welke zijn effectief en welke werken volgens u niet?	
3.3.	Uit de interviews met de consultants van de IASZ is zijn er meerdere feedbackpunten naar voren gekomen voor de uitvoering van de Taaleis. Een daarvan is het meer onder de aandacht brengen van de Wet Taaleis, bijvoorbeeld als het gaat om voorlichting of tijdens de gesprekken.	
	Zijn hier mogelijkheden voor om dit te kunnen realiseren?	
3.4.	In artikel 10 van de Beleidsregels Wet Taaleis is opgenomen: inzake onderwerpen die vallen onder de discretionaire bevoegdheid van het College, waarin de beleidsregels niet voorzien, beslist het College.	
	Is het al eens voorgekomen dat er moet worden afgeweken van de beleidsregels?	
4.	Re-integratiemogelijkheden	

- 4.1. Welke re-integratiemogelijkheden zijn volgens u het meest effectiefst als het gaat om het ontwikkelen en leren van de taal?
- 4.2. Naast de samenwerking met re-integratiepartners, zijn er nog andere mogelijkheden voor de consulent om de bijstandsgerechtigden te ondersteunen bij het leren van de taal?
- 4.3. Hoe worden deze trajecten gefinancierd?
- 5. Samenwerking ketenpartners**
- 5.1. Hoe ervaar je de samenwerking met ketenpartners als het gaat om een re-integratietraject naar werk? Denk hierbij aan ketenpartners zoals Pasmatch, Agros?
- 5.2. Ben je van mening dat de ketenpartners de bijstandsgerechtigden in voldoende mate ondersteuning bieden indien het gaat om het verhogen van het taalniveau?

Bijlage 9. Topiclist interviews Consulenten Werk en Inkomen

Nummer	Topic	Subtopic
1	Algemene vragen	
1.1.	Kun je jezelf kort voorstellen?	
1.2.	Hoelang ben je al werkzaam bij de IASZ?	
1.3.	Welke opleiding heb je gevolgd om deze functie te kunnen vervullen?	Vervolgopleidingen?
2.	Wet Taaleis	
2.1.	Met ingang van 1 januari 2016 is de Taaleis ingevoerd. Wat is jouw mening over de invoering van de Wet Taaleis?	
2.2.	Ben je van mening dat de inwerkingtreding van de Wet Taaleis, de motivatie van de bijstandsgerechtigde zal vergroten om de Nederlandse taal in voldoende mate te beheersen?	
2.3.	In welke mate heb jij tijdens je werkzaamheden als consulent te maken gekregen met de uitvoering van de Wet Taaleis?	Een bijstandsuitkering verlaagd? Of een taaltoets laten uitvoeren?
3.	De uitvoering van de Wet Taaleis	
3.1.	Uit onderzoek van het CBS blijkt dat gemeenten niet goed controleren of de bijstandsontvangers de Nederlandse taal spreken of leren. Staatsecretaris van Sociale Zaken, Tamara van der Ark wil dat de gemeenten de Taaleis strenger gaan handhaven. Ben je van mening dat de IASZ de Taaleis in voldoende mate toetst?	
3.2.	De VVD wil aanvankelijk een hardere Taaleis invoeren. De D66, de ChristenUnie en de SGP willen de Taaleis alleen afzwakken tot enkel een inspanningsverplichting. Wat is jouw mening hierover?	
3.3.	Denk je dat een inspanningsverplichting de bijstandsgerechtigde in voldoende mate kan motiveren om de Nederlandse taal te leren?	
3.4.	Heb je voor de IASZ nog feedback om de Taaleis op een betere wijze uit te voeren?	
4.	Re-integratie naar werk	
4.1.	Heb jij in je caseloads een bijstandsgerechtigde die de Nederlandse taal niet in voldoende mate beheerst?	Ja > 4.2. Nee > 4.3.
4.2.	Ervaar jij bij de begeleiding van deze bijstandsgerechtigde belemmering om een klant optimaal te kunnen begeleiden naar werk?	
4.3.	Als je kijkt naar de uitstroom van een bijstandsgerechtigde, ben je van mening dat het beheersen van de Nederlandse taal bepalend is voor een snellere doorstroming naar werk?	
4.4.	De IASZ biedt qua re-integratie verschillende trajecten aan (werkstage, een detacheringsbaan, een participatieplaats, een participatievoorziening beschut werk en een leer-werktraject en een scholingstraject). Welk traject vind je passend om de taal op een goede wijze te ontwikkelen?	
4.5.	Zijn er volgens jouw mogelijkheden voor de IASZ om de bijstandsgerechtigde beter te ondersteunen als het gaat om het verbeteren van het taalniveau?	